

گزارش تحقیق

به سوی صلح همه شمول، با دوام و پایدار :
رسمیت شناسی، مشروعیت بخشی و توانمندسازی
اقلیت های کوچک افغانستان

موسسه حقوق بشر و محو خشونت (HREVO)

گزارش تحقیق

به سوی صلح همه‌شمول، با دوام و پایدار:

رسمیت‌شناسی، مشروعیت‌بخشی و توانمندسازی

اقلیت‌های کوچک افغانستان

تذکر:

این سند با حمایت مالی اتحادیه اروپا تهیه شده است و دیدگاه‌های مطرح شده در آن به هیچ‌وجه بازتاب دهنده نظر رسمی این نهاد نمی‌باشد.

وب سایت: www.hrevo.org

شماره تماس: +۹۳(۰)۷۸۹۱۳۸۹۸۹

ایمیل آدرس: info@hrevo.org

صفحه فیسبوک: Human Rights and Eradication of Violence Organization (HREVO)

فهرست مطالب

تشکر و قدردانی.....	ب.
خلاصه.....	۱
پیشنهادهای.....	۴
پیشینه.....	۱. ۶
۱.۱. اهداف این تحقیق.....	۷
۱.۲. اقلیت‌های کوچک.....	۸
۲. روش تحقیق.....	۱۰
۳. یافته‌های اصلی تحقیق.....	۱۲
۳.۱. نگرانی‌های اقلیت‌ها در روند صلح.....	۱۲
انگرانی‌های عمومی اقلیت‌ها از روند صلح افغانستان.....	۱۴
ب. نگرانی‌های خاص اقلیت‌ها راجع به روند صلح.....	۱۶
۳.۲. خواست‌ها و اولویت‌های اقلیت‌ها در روند صلح.....	۱۸
۱. خواست‌های کلی اقلیت‌ها از روند صلح افغانستان.....	۱۹
۲. تقاضاهای خاص اقلیت‌ها از روند صلح افغانستان.....	۲۲
۳.۳. میکانیزم مشارکت اقلیت‌ها: پیشنهادها و نظریات شرکت کنندگان در تحقیق.....	۲۸
ا. ایجاد یک ائتلاف یا شورای عالی اقلیت‌ها.....	۲۸
ب. فعالیتهای جامعه مدنی و رسانه‌ها.....	۲۹
ج. تقویت ظرفیت نهادهای مستقل برای حمایت از اقلیت‌ها.....	۳۰
پیشنهادهای.....	۳۱
کتاب‌شناسی.....	۳۳
ضمیمه ۱: فهرست و شرح اقلیت‌های شامل در این تحقیق.....	۳۶
ضمیمه ۲: ابزار جمع‌آوری معلومات.....	۴۱

تشکر و قدردانی

این مطالعه راهبردی در زمینه دیدگاه‌های اقلیت‌های حاشیه‌ای در روند صلح افغانستان، به حمایت مالی اتحادیه اروپا، از طریق اداره انکشاف و همکاری بین المللی سویدن انجام شده است. هدف از این تحقیق عمیق و جامع، جلب توجه به جمعیت‌های حاشیه‌ای افغانستان، یعنی اقلیت‌های کوچک بوده است تا صدا و خواست‌های شان شنیده شده و نگرانی‌های شان در تلاش‌های مربوط به جریان صلح و پس از حل منازعات در نظر گرفته شود.

از تمام کسانی که در این تحقیق سهم داشته‌اند، به شمول اعضای گروه‌های اقلیت‌های کوچک، بزرگان قومی، نمایندگان و متخصصان این اقلیت‌ها که در انجام این تحقیق پرچالش نقش داشته و همکاری کرده‌اند، قدردانی و سپاس‌گزاری می‌کنیم. همچنین از شبکه جامعه مدنی و حقوق بشر تشکر می‌نماییم که در تمام مراحل انجام این تحقیق یک همکار ارزشمند و متعهد بوده و همه‌جانبه همکاری نموده است.

کاملاً مطمئن هستیم که این مطالعه بر جریان پالیسی‌سازی و اصلاحات افغانستان تأثیر خواهد گذاشت و برای در نظر گرفتن دیدگاه‌ها، خواست‌ها و نگرانی‌های اقلیت‌های کوچک افغانستان در جریان روند صلح و پس از صلح مؤثر خواهد بود و از آن استقبال خواهد شد. یافته‌های این تحقیق می‌تواند در برنامه‌های آینده صلح و همچنین، استفاده از معلومات تجربی آن در سایر موارد حل منازعه، جامعه‌شناسی قومی، جوامع حاشیه‌ای و تغییرات فرهنگی به پالیسی‌سازان افغانستان کمک کند. ما امیدواریم که نتایج این تحقیق توجه جدی تمام جوانب ذیدخل، به شمول جوانبی را که در خارج از حوزه این تحقیق قرار می‌گیرند، اما وضعیتی مشابه با وضعیت افغانستان دارند به خود جلب کرده و به آن اهمیت لازم داده شود. هدف طولانی مدت این تلاش علمی عبارت از آن است که سر انجام تحقیق مزبور، منشاء الهام و تلاش‌های بیشتری برای تحقق صلح اجتماعی در میان ملل مختلف جامعه جهانی گردد.

عبدالودود پدرام

رئیس موسسه حقوق بشر و محو خشونت

خلاصه

چنان که نسیم جواد، یک محقق افغان اظهار می‌دارد، افغانستان یک ملت متشکل از اقلیت‌ها است.^۱ در این کشور اقلیت‌های قومی، دینی و مذهبی مختلف زندگی می‌کنند که انعکاس دهنده وضعیت جغرافیایی، اجتماعی، فرهنگی و تاریخی کشور به عنوان چهار راه و محل تلاقی امپراتوری‌ها و تمدن‌ها در آسیای مرکزی است. با شکل‌گیری افغانستان جدید و هم‌زمان با ترسیم روشن‌تر خطوط قومی در این کشور، اقلیت‌های حاشیه‌ای، غیر مسلط و کوچک‌تر یا در درون گروه‌های بزرگ‌تر زبانی، قومی و دینی و مذهبی جذب شده و یا به صورت عامدانه نادیده گرفته شده‌اند. این واقعیت، باعث بروز مجموعه جدیدی از مشکلات اجتماعی در شرایط جدید افغانستان شده است. به لحاظ تاریخی، فقدان مکانیزم‌های مشارکت برای حفاظت و تأمین حقوق اقلیت‌های کوچک، باعث طرد و به حاشیه رانده شدن این اقلیت‌ها از سیاست و جامعه افغانستان شده است. این وضعیت غم‌انگیز ناشی از معضل جهان مدرن است که تبدیل به یکی از مسائل کلیدی جهانی شدن گردیده است. البته، افغانستان داستان یا تاریخ خاص خود را دارد. چهار دهه جنگ و خشونت در افغانستان روابط دولت و جامعه را به لحاظ ساختاری کاملاً دگرگون کرده است که خود باعث وخیم‌تر شدن وضعیت اقلیت‌های کوچک و آسیب‌پذیر گردیده است. پس از سال ۲۰۰۱ بسیاری از حقوق شهروندی در قانون اساسی افغانستان گنجانده شد که به لحاظ قانونی موجب حفاظت حقوق اقلیت‌ها می‌شود. البته، در واقعیت، اقلیت‌های کوچک همچنان از نمایندگی سیاسی، دریافت خدمات و توسعه اقتصادی محروم هستند.

مذاکرات صلح جاری بین جمهوری اسلامی افغانستان و گروه طالبان فرصت منحصر به فردی را برای پایان بخشیدن به جنگ افغانستان به وجود آورده است. اما، گروه‌های مختلف و همچنین اقلیت‌ها اعتراض داشته و فشار وارد می‌کنند که نمایندگان شان در روند مذاکرات صلح و همچنین ترکیب هیئت مذاکره‌کننده و نهادهای مربوط به صلح حضور ندارند. منتقدان اشاره می‌کنند که روند صلح در اختیار نخبگان سیاسی اقلیت‌های مسلط قرار دارد و یک بار دیگر در این جریان اقلیت‌های کوچک به حاشیه رانده شده‌اند. تجارب شرایط پس از منازعه در سایر نقاط جهان نشان می‌دهند که برای

^۱ جواد نسیم: افغانستان، ملتی متشکل از اقلیت‌ها، گزارش سازمان ملل راجع به حقوق گروه‌های اقلیت، Manchester Free Press، ۱۹۹۲.

موفقیت و پایداری روند صلح، باید تمام جوانبی که یا در منازعه سهم دارند و یا به نحوی از آن متأثر می‌شوند، در روند صلح مشارکت داده شوند. تقاضاها و الزامات جوامع مدرن مستلزم توزیع برابر قدرت، مسئولیت‌ها و حقوق بین گروه‌های قومی مختلف که بافت یک جامعه و اجزای یک ملت را تشکیل می‌دهند، بخصوص در هنگام بحران و مذاکرات صلح و حل منازعات می‌باشد. مشارکت فعال و همه جانبه برای حاکمیت دولت به همان میزان اهمیت دارد که شفافیت، حسابدهی و مؤثریت مهم است. تا زمانی که تمام دیدگاه‌ها شنیده نشده، به رسمیت شناخته نشده و در نظر گرفته نشود؛ صلح یک رؤیا خواهد ماند. چنان که تجارب جهانی نشان می‌دهد، سرمایه اجتماعی در تمام اصلاحات سیاسی و اقتصادی اهمیت اساسی دارد. با توجه به این موضوع، در روند انکشاف ملی اهمیت گروه‌های اقلیت کمتر از نخبگان فرهنگی نیست. بنابراین، به این اقلیت‌ها باید اجازه داده شود که در گفتمان‌های مهمی چون شکل‌گیری پالیسی‌ها و مذاکرات صلح سهم بگیرند. به موازات این مشاهدات، تجارب ناشی از روندهای صلح در سراسر جهان نشان می‌دهد که روندهایی که طیف‌های گسترده جامعه در آنها شرکت داشته‌اند، نسبت به توافقات صلح امضا شده بین نخبگان و رهبران طرف‌های جنگ، بیشتر دوام آورده‌اند.^۲

این تحقیق تلاشی است برای پرکردن خلأهای روند جاری صلح از طریق پرداختن به دو هدف زیر: (۱) پرداختن به نگرانی‌ها و خواست‌های اقلیت‌های کوچک در روند صلح، و (۲) یافتن راه‌هایی برای شامل ساختن این اقلیت‌ها در یک طیف سیاسی بزرگ‌تر و ارائه پیشنهادهایی که به پالیسی‌سازان ملی و بین‌المللی در جریان مذاکرات صلح و راه‌حل‌های پس از مذاکرات صلح کمک کند.

این مطالعه فراگیر، شامل سروی ۵۹۵ نفر (۵۲٪ مرد و ۴۸٪ زن) از گروه‌های مختلف اقلیت‌های کوچک و همچنین شامل مصاحبه و بحث‌های متمرکز گروهی است که در آن با ۱۸ متخصص مصاحبه شده و ۵۰ بحث متمرکز گروهی صورت گرفته است. ترکیب شرکت کنندگان در این تحقیق، انعکاس دهنده تنوع زبانی، دینی / مذهبی و قومی است که در ۹ ولایت افغانستان انجام شده است. این ولایات عبارتند از: بدخشان، بلخ، بامیان، غور، کابل، ننگرهار، نورستان، نیمروز و جوزجان. اقلیت‌های کوچکی که در این تحقیق شناسایی شده و شرکت کرده‌اند، عبارتند از ایماق، قزلباش، پشه‌ای،

^۲ Nilsson, D., ۲۰۱۲. Anchoring the peace: Civil society actors in peace accords and durable peace. *International Interactions*, ۳۸ (۲) pp.۲۴۳-۲۶۶.

ترکمن، بلوچ و براهوی، عرب، سادات، نورستانی، واخی، قرغیز، گوجر، شیعیان اسماعیلی، سیک، هندو، جت‌ها و جوگی‌های افغانستان.

به طور کلی نتیجه تحقیق تلفیقی از سطوح مختلف آگاهی است. در حالی که آگاهی اقلیت‌ها به طور عموم از مذاکرات صلح بین ایالات متحده آمریکا و طالبان، آزادی زندانیان طالبان و مذاکرات بین-الافغانی بلند است، نگرانی‌های اصلی شان را نداشتن نماینده در روند تشکیل می‌دهد، به گونه‌ای که ۷۹،۱ در صد از پاسخگویان اظهار داشته‌اند که در هیچ‌یک از قضایای مربوط به صلح شرکت ندارند و از این بابت نگران هستند. ۸۰ در صد از پاسخ‌دهندگان اظهار داشته‌اند که آنان امیدوار بودند با آنها و جوامع شان راجع به مذاکرات جاری صلح مشورت می‌شد.

در باره راه‌حل‌های پس از مذاکرات صلح، اقلیت‌ها به نحو گسترده (۹۸ درصد) اظهار داشتند که توافق باید حفاظت از حقوق، ارزشها و عرف قومی و مذهبی اقلیت‌ها را تضمین کند. اقلیت‌ها همچنین، ایجاد یک نهاد نظارتی مستقل را پیشنهاد می‌کنند که نظارت از نقض حقوق اقلیت‌ها را در روند صلح جاری و راه‌حل‌های سیاسی بعد از آن به عهده داشته باشد. این نهاد باید با همکاری تمام جوانب ذیدخل، به شمول سازمان‌های حقوق بشری داخلی و بین‌المللی و جامعه مدنی، حکومت افغانستان و شرکای آن ایجاد گردد.

مصاحبه‌ها و بحث‌های متمرکز گروهی نشان می‌دهد که رهبران اقلیت‌های کوچک نگران هستند که از مشارکت در حل و فصل سیاسی آینده کنار گذاشته شوند و همچنین از حقوق مندرج شان در قانون اساسی آینده و قوانین بین‌المللی محافظت نشود. فقدان هماهنگی لازم و آدرس مشخص برای طرح ترس‌ها و نگرانی‌های شان نیز مورد تأکید قرار گرفت. در نتیجه آنان خواستار ایجاد مکانیزم معینی بودند که از آن طریق نیازها، اولویت‌ها و نگرانی‌های شان را منعکس سازند. میزان تعهد و مسئولیت‌پذیری طالبان نیز همچون ملاک حفاظت از حقوق شان مورد توجه اقلیت‌ها قرار داشت. تمام گروه‌های اقلیت‌ها خواهان تبعیض مثبت به عنوان یک معیار کلیدی برای مشارکت شان در سیاست و انکشاف افغانستان و راه‌حل‌های پس از صلح بودند.

همچنین، علاوه بر موضوعات عمومی چون حفظ دست آوردهای دو دهه گذشته، حق تحصیل، حق کار و آزادی بیان موارد زیر از جمله خواست‌های اقلیت‌ها می‌باشد: (۱) شناسایی رسمی قومیت، مذهب، ارزش‌های زبانی و آداب و رسوم شان و احترام به آنها، (۲) اعمال تبعیض مثبت برای آنان که

راه را برای حفاظت از اقلیت‌های حاشیه‌ای هموار می‌سازد، ۳) راه اندازی یک گفتمان و بحث و گفتگو و طرح مسائل اقلیت‌ها در سطح ملی، ۴) مشارکت گسترده‌تر همه اقشار جامعه و همه شمول بودن راه‌حل‌های سیاسی پس از صلح، ۵) ایجاد یک فضای سازنده به منظور رسیدن به صلح، ۶) تضمین دوام صلح و ۷) از آنجایی که اکثر زندانیان آزاد شده طالبان به سنگرهای جنگ برگشته‌اند، اعضای گروه‌های اقلیت از طالبان می‌خواهند که تعهد و مسئولیت پذیری بیشتر برای آوردن صلح از خود نشان دهند.

پیشنهادهای

حکومت افغانستان و جامعه بین‌المللی باید به پیشنهادهای کلیدی ذیل از نزدیک توجه نماید:

- اتخاذ رویکرد اقلیت محور در روند صلح: اگرچه حقوق و آزادی‌های اقلیت‌ها بر اساس کنوانسیون‌های بین‌المللی محترم شمرده شده اند، بسیار مهم است که دولت افغانستان، جامعه بین‌المللی و طالبان نسبت به مذاکرات صلح، رویکرد اقلیت محور با توجه به اعلامیه ۱۸ دسامبر ۱۹۹۲ سازمان ملل راجع به حقوق اشخاص وابسته به اقلیت‌های قومی، ملی، زبانی و مذهبی، میثاق بین‌المللی حقوق سیاسی و مدنی و اعلامیه جهانی حقوق بشر اسلامی ۱۹۸۱ داشته باشند.
- دخیل سازی اقلیت‌های کوچک یا گروه‌های حاشیه‌ای و در نظر گرفتن منافع، نگرانی‌ها و آرزوهای آنان در مذاکرات جاری صلح و راه‌حل‌های پس از آن، از اهمیت اساسی برخوردار است.
- بازنگری احتمالی قانون اساسی در آینده باید بر اساس شمولیت تمام گروه‌ها، بخصوص اقلیت‌های کشور باشد. چارچوب بازنگری قانون اساسی باید شامل نمایندگان اقلیت‌ها به شمول اقلیت‌های کوچک باشد.
- تأسیس و حمایت از ائتلاف یا شورای بزرگ اقلیت‌ها (ائتلاف ملی اقلیت‌های افغانستان) در سطح ملی که به عنوان پلتفرمی در جهت لابیگری به نفع اقلیت‌ها عمل کند.
- نیاز مبرم به تقویت ظرفیت نهادهای مستقلی چون کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان وجود دارد تا از طریق آنان حمایت‌های بالقوه و لازم از خواست‌ها، نگرانی‌ها و

اولویت‌های اقلیت‌های حاشیه‌ای در روند صلح صورت گیرد. در کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان تا حالا واحد خاصی برای مسایل اقلیت‌ها وجود ندارد. واحد مشابه می‌تواند توسط کمیسیون مستقل اصلاحات اداری و خدمات ملکی نیز ایجاد گردد.

- آشتی ملی و عدالت: در حالیکه دخیل ساختن تمام جوانب افغان‌ها در روند صلح ضروری است، برای راه‌حل پس از صلح، ایجاد یک ارگان مستقل، تحت نظارت قوه قضائیه افغانستان نیاز است تا به تحقیق پرداخته و عدالت را در زمینه جرایم ضد بشری و خشونت‌های جنگی تطبیق کند. عدالت انتقالی برای حقوق قربانیان جنگ و پایداری صلح ضروری است.

۱. پیشینه

افغانستان "کشوری اقلیت‌ها" است.^۲ در افغانستان اقلیت‌های قومی، دینی و مذهبی مختلف زندگی می‌کنند که بازتابی از وضعیت جغرافیایی، اجتماعی، فرهنگی و تاریخی این کشور به عنوان چهارراه و جذب کننده بسیاری از امپراطوری‌ها و تمدن‌ها در آسیای مرکزی است؛ اما شکل‌گیری دولت در افغانستان در طی دهه‌های مختلف همراه با طرد و تبعیض بخصوص، علیه اقلیت‌های کوچک بوده است. در سیاست و جامعه افغانستان راجع به گروه‌های حاشیه‌ای و اقلیت‌های کوچک بصورت گسترده تحقیقات و نوشته‌های اکادمیک و اسناد مربوط به پالیسی سازی وجود دارد. علاوه براین، روند دولت سازی پس از بن، تحت حمایت بین‌المللی باعث تقسیم دولت و بروکراسی دولتی در میان گروه‌های قومی شده است. چهار گروه اقلیت مسلط (پشتون‌ها، تاجیک‌ها، هزاره‌ها و اوزبیک‌ها) به تشکیل و کنترل دولت و نهادهای امنیتی افغانستان پرداخته‌اند. در تلاش برای رفع نواقص طرد و تبعیض، قانون اساسی ۲۰۰۴ افغانستان به نحو گسترده حقوق اقلیت‌ها را مطرح کرده و آنان را تحت حمایت سیاسی قرار داده است. در این قانون اساسی از چهارده گروه قومی نام برده شده است و از سایر گروه‌های اقلیت موجود در آن ذکری به میان نیامده است. در عمل اما طرد و به حاشیه راندن اقلیت‌ها در کشور ادامه یافت.

چهار دهه جنگ و خشونت در افغانستان منجر به اختلافات در میان گروه‌های مختلف و فروپاشی دولت در یک جنگ داخلی شده است که باعث تغییر ساختاری و تغییر در روابط گروه‌های مختلف در جامعه گردیده است. توافق بن که در سال ۲۰۰۱ که برای احیای دولت در افغانستان صورت گرفت ابتکاری برای پایان جنگ تلقی می‌شد. این ابتکار منجر به ثبات نسبی در افغانستان شد. اما نتوانست گروه‌های ضد حکومت، مانند طالبان را جذب کند.

^۲ Jawad, Nassim. "Afghanistan A Nation of Minorities." In *Minority Rights Group International Reprint*, Manchester Free Press, ۱۹۹۲

برای حل این مشکل حکومت افغانستان چندین ابتکار صلح را برای پایان بخشیدن به جنگ روی دست گرفت که از جمله میتوان به ایجاد کمیسیون تحکیم صلح در سال ۲۰۰۵، شورای عالی صلح در سال ۲۰۱۰، باز گشایی دفتر طالبان در دوحه قطر در سال ۲۰۱۰ اشاره کرد. در اوایل سال ۲۰۱۸ رئیس جمهور افغانستان، اشرف غنی اعلام کرد که حکومت آماده است وارد مذاکرات همه جانبه صلح با طالبان شود. این پیشنهاد، همراه با تأکید مجدد آن در اعلامیه صلح و همکاری امنیتی کابل در سال ۲۰۱۸، کنفرانس ژنو (۲۰۱۸) در باره افغانستان و اعلان آتش بس در چند مورد، تلاش‌های صلح را بیشتر ساخت. در نتیجه، یک توافق مشروط بین ایالات متحده امریکا و طالبان در ۲۹ فیبروری ۲۰۲۰ پس از شش ماه مذاکره به امضا رسید.

از ماه سپتامبر ۲۰۲۰ مذاکرات صلح، بین هیئت رسمی دولت جمهوری اسلامی افغانستان و طالبان آغاز گردید که همچنان ادامه دارد. تمام این تلاش‌ها یک فرصت استثنایی برای دستیابی به توافق صلح بشمار می‌رود که انتظار میرود در آن نگرانی‌های مشروع افغان‌ها مورد بحث قرار گیرند. البته از هنگامی که مذاکرات بین‌الافغانی شروع شده است، یکی از نگرانی‌های جدی عبارت از آن است که روند صلح به حلقه کوچکی از نخبگان سیاسی و اقلیت‌های مسلط محدود باقی بماند که در آن، اقلیت‌های کوچک نادیده پنداشته شوند. در حالیکه تلاش‌های موفق صلح در سایر کشورها نشان می‌دهد که موفقیت روند صلح نیاز به ایجاد فضای دموکراتیک برای شنیدن صدای تمام کسانی دارد که مستقیم یا غیرمستقیم در روند تأثیرگذار هستند. بیرون ماندن اقلیت‌های کوچک افغانستان از این روند مایه نگرانی است.

۱.۱. اهداف این تحقیق

این تحقیق با سه هدف انجام شده است:

- (۱) جمع آوری و تحلیل نگرانی‌ها و خواست‌های اقلیت‌های کوچک از روند صلح؛
- (۲) تلاش برای فهم راه‌های دخیل سازی اقلیت‌های کوچک در یک طیف وسیع سیاسی؛
- (۳) ارائه پیشنهادهایی که به پالیسی سازان ملی و بین‌المللی در مذاکرات صلح و جستجوی راه‌حل‌های پس از آن کمک کند؛

برای اطلاع از جزئیات صلح جامع، نقش و شیوه‌های عدالت خواهی به نفع اقلیت‌ها بنگرید به ضمیمه ۲: رهنمودهای صلح همه شمول.

۱،۲. اقلیت‌های کوچک

اقلیت‌های مسلط عبارتند از پشتون‌ها، تاجیک‌ها، هزاره‌ها و اوزبیک‌ها که در عین تفاوت در تعداد نفوس و میزان تسلط شان، بر سیاست و دینامیسم قدرت افغانستان مسلط هستند. تحقیق حاضر درباره این اقلیت‌ها نیست.

در افغانستان هم در میان محافل علمی و هم در میان پالیسی سازان تعریف مشخص و قابل قبول برای همه جوانب در مورد اقلیت وجود ندارد؛ با این حال به نظر می‌رسد که اکثر محققان برای تمایز دقیق بین اقلیت و اکثریت از شاخصه‌های قوم، قبیله، دین و مذهب استفاده می‌کنند.^۴ به عنوان مثال، نمی‌توان به آسانی هزاره سنی یا شیعه‌ی تاجیک و پشتون را طبقه بندی کرد. بلوچ‌ها که به اکثریت اهل سنت از نظر مذهبی تعلق دارد اما از نظر قومی یک اقلیت را تشکیل می‌دهند. گروه‌های غیرمسلمان به ندرت در جریان‌های ملی شامل می‌شوند. عمدتاً سه عامل معیار اکثریت و اقلیت را تشکیل می‌دهد: زبان، نژاد و مذهب.^۵ البته در عین حال، هویت‌های مختلط نیز در افغانستان وجود دارد که محققان اکثراً از مطالعه آنان چشم پوشی کرده اند.

^۴ برای مطالعه اقلیت‌ها و مسئله تفاوت گذاری بنگرید به:

Peter, Marsden. "Afghanistan: Minorities, Conflict and the Search for Peace." In Minority Rights Group International Report. p۸; Kaufman, ۲۰۰۰, p۴۴۱; Wimmer & Schetter ۲۰۰۳; Roy ۱۹۹۵; Dorronsoro ۱۹۹۵; Simonsen ۲۰۰۴; Wiliam, Maley. *The Afghanistan Wars*, Palgrave Macmillan. New York City, USA. ۲۰۰۲, p۸; Jogis: Afghanistan's Tiny Stateless Minority Strives to Survive without Rights, Services, available at; <https://gandhara.rferl.org/a/jogis-afghanistan-s-tiny-stateless-minority-strives-to-survive-without-rights-services/۳۰۲۱۶۱۲۰.html>

^۵ پیتر مارسدن نیز که دسته بندی مشابهی ارائه می‌کند، استدلال می‌کند که هیچ گروه قومی در افغانستان به بیش از نیمی از نفوس این کشور نمی‌رسد. او همچنین تذکر می‌دهد به دلیل تغییرات جمعیتی این کشور در اثر جنگ باید دراین زمینه محتاط بود. بنگرید به:

Peter, Marsden. "Afghanistan: Minorities, Conflict and the Search for Peace." In Minority Rights Group International Report, p۱۶.

تحقیق حاضر سازگار با اعلامیه ۱۹۹۲ راجع به حقوق اقلیت‌های زبانی، قومی، ملی و مذهبی می‌باشد که بیان می‌دارد، "دولت‌ها باید از هویت‌های ملی، فرهنگی، دینی و زبانی که در کشورهای شان اقلیت هستند، حفاظت کنند و باید شرایطی را برای تقویت این هویت‌ها فراهم سازند." طبق تعریف فرانسیسکو کپوتورتی در سال ۱۹۷۷ "اقلیت عبارت از یک گروهی است که در تعداد کمتر از جمعیت یک کشور و فاقد موقعیت مسلط باشد و اعضای آن در حالیکه اتباع کشور هستند، دارای ویژگی‌های متفاوت قومی، مذهبی یا زبانی نسبت به سایر جمعیت کشور باشند و اگرچه به طور غیرمستقیم، احساس همبستگی براساس فرهنگ، سنت‌ها، مذهب یا زبان خود داشته باشد".^۶ در قانون اساسی ۲۰۰۴ افغانستان چهارده گروه قومی نام برده شده و از سایر گروه‌های قومی، چشم پوشی شده است.^۷ این تحقیق هم شامل تعداد از گروه‌های قومی مندرج در قانون اساسی و هم شامل گروه‌های قومی فاقد سرزمینی چون جت‌ها و جوگی‌ها می‌شود.^۸

راجع به گروه اخیر در گزارش کمیساریای عالی سازمان ملل در امور پناهندگان، چنین آمده است: "نداشتن اسناد هویتی می‌تواند خطرات عدم استقرار را به دلیل مشکلات مربوط به اثبات هویت ملی افزایش دهد". به عنوان مثال برخی از اعضای گروه قومی جت به شمول کوچی‌های جوگی، چوری فروش و غربت‌ها فاقد اسناد هویتی افغانستان (تذکره) هستند.^۹

برای اطلاع از فهرست و جزئیات اقلیت‌هایی که در این تحقیق شامل هستند، به ضمیمه ۱ بنگرید.

^۶ حقوق اقلیت‌ها: معیارهای بین‌المللی و رهنمود اجرایی، سازمان ملل متحد، ۲۰۱۰.

^۷ این گروه‌های قومی عبارتند از پشتون، تاجیک، هزاره، اوزبیک، ترکمن، بلوچ، پشه‌ای، نورستانی، ایماق، عرب، قرقیز، قزلباش، گجر و براهوی.

^۸ طبق نظر کمیساریای عالی سازمان ملل در امور پناهندگان، اگرچه بررسی عمیقی در افغانستان راجع به جمعیت بی سرزمین‌ها صورت نگرفته است، نشانه‌های واضحی وجود دارد که افرادی بدون وضعیت مشخص شهروندی، بخصوص اعضای قومیت جت که شامل جوگی و چوری فروش هم می‌شود در کشور زندگی می‌کنند که مایه نگرانی کمیساریای عالی سازمان ملل در امور پناهندگان شده است. بنگرید به:

United Nations High Commissioner for Refugees for the Office of the High Commissioner for Human Rights' Compilation Report –Universal Periodic Review: AFGHANISTAN, p۳.

^۹ همان، ص ۷، برای معلومات جدید در باره جت‌ها بنگرید به:

AAN <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/context-culture/citizens-finally-but-no-place-to-settle-the-magats-one-of-afghanistans-most-marginalised-minorities/> (accessed Nov ۲۰, ۲۰۲۰).

۲. روش تحقیق

این تحقیق شامل موضوعات گسترده می‌شود و یک تحقیق کاملاً پیچیده به شمار می‌رود. به عنوان مثال، تشخیص و مطالعه اقلیت‌های کوچک به شمول اقلیت‌های فاقد سرزمین دشوار و چالش برانگیز بوده و نیازمند سطح بالایی از اعتماد می‌باشد.

یک رویکرد مختلط از دو روش کمی و کیفی در این مطالعه در پیش گرفته شد، تا بدان وسیله درک عمیق و گسترده از دیدگاه‌ها، نظریات، خواست‌ها و اولویت‌های اقلیت‌ها در روند صلح افغانستان امکان پذیر شود. (برای مشاهده ابزار جمع آوری اطلاعات به ضمیمه ۲ مراجعه نمایید.) سه ملاحظه این رویکرد مختلط عبارتند از:

۱. حصول دیدگاه‌های متفاوت عامه اقلیت‌ها راجع به خودشان از طریق انجام سروی؛
 ۲. دستیابی به دیدگاه‌های مفصل و متنوع متنفذان اجتماعی، شخصیت‌های مردمی، جوانان، دانشجویان و اعضای جامعه مدنی از طریق بحث‌های متمرکز گروهی؛
 ۳. دانستن دیدگاه‌های کارشناسان در زمینه اقلیت‌ها از طریق مصاحبه با متخصصین کلیدی.
- در این بخش روش تحلیل و شیوه‌های جمع آوری معلومات ارایه می‌گردد. محل تحقیق ۹ ولایت بوده است که در آنها تعداد زیادی از اقلیت‌ها زندگی می‌کنند. این ولایات عبارتند از بدخشان، بلخ، بامیان، غور، جوزجان، کابل، ننگرهار، نیمروز و نورستان. اقلیت‌هایی که در این تحقیق شرکت کرده بودند عبارتند از: ایماق، عرب، بلوچ، براهوی، گوجر، هندو/سیک، شیعیان اسماعیلی، جت/جوگی‌ها، قرغیز، نورستانی، قزلباش، پشه‌ای، سادات، ترکمن و واخی. شرکت کنندگان در تحقیق شامل افراد معمول محلی، دانشجویان، متخصصان، متنفذین اجتماعی و چهره‌های اکادمیک بوده‌اند.

در اوج شیوع بیماری کوید -۱۹ جمع آوری معلومات دشوار بود، اما این دشواری پیش بینی نشده، به تدریج با تعهد محققان نسبت به اخلاق علمی تحقیق از میان برداشته شد. استفاده از روش متنوع جمع آوری معلومات، که عبارت بودند از: سروی، مصاحبه‌ها و بحث‌های متمرکز گروهی بسیار مفید بوده است. در مجموع با ۵۹۵ نفر از عامه مردمی اقلیت‌ها سروی صورت گرفته است. بحث‌های

متمرکز گروهی ابزار دیگری برای تحلیل دیدگاه‌ها و نظریات رهبری اجتماعات محلی در یک سطح بلند بوده است. ۵۰ مورد بحث متمرکز گروهی در ۹ ولایت مورد نظر صورت گرفت. متخصصین مشتمل بر چهره‌های اکادمیک، فعالان جامعه مدنی، متخصصان صلح، متخصصان حقوقی و علمای دین بوده‌اند. این مصاحبه‌ها ثبت شده و به طور جداگانه توسط شرکت کنندگان در تحقیق اجرا شده اند؛ اما دارای شکل واحد مقدمه، ابراز رضایت و سوال‌های اصلی و باز می‌باشد. کتاب رهنمای موسسه حقوق بشر و محوختشونت تحت عنوان: دستیابی به صلح همه شمول در افغانستان، به عنوان اساس کلیدی مصاحبه‌ها در نظر گرفته شد.

به منظور جبران نواقص آماری در اداره ملی احصائیه و معلومات (NSIA)، آمار و ارقام از مرکز و ولایات مورد نظر، به شمول دو ولسوالی بدست آمدند: ولسوالی شیر در بامیان و واخان در بدخشان. تمام معلومات لازم برای کلیه فعالیت‌های پروژه، به شمول برآورد جمعیت هر گروه اقلیت، محل اولیه زندگی شان، چالش‌های عمده زندگی شان، جزئیات تماس با معلومات دهندگان، وضعیت امنیتی محل زندگی شان و برخی از اطلاعات دیگر راجع به گروه‌های اقلیت جمع آوری شده‌اند. این مجموعه معلومات از چهار منبع جمع آوری شده‌اند:

۱. ریاست ولایتی وزارت سرحدات و قبائل؛

۲. دفتر ولایتی احصائیه مرکزی؛

۳. اعضای شورای ولایتی؛

۴. برخی از انجمن‌های گروه‌های قومی.

برای دسترسی به شرکت کنندگان سروی از نمونه گیری تصادفی طبقه بندی شده استفاده شد. این نمونه گیری تصادفی کمک کرد که گروه‌های مورد نظر برای تحقیق شناسایی شوند. بیش از ۵۹۵ نفر برای انجام این تحقیق انتخاب شدند تا به نمایندگی از اقلیت‌های کوچک دیدگاه‌های شان را راجع به روند صلح بیان کنند. براساس جمعیت تقریبی اقلیت‌ها، طبقه بندی متناسب با هر گروه اقلیت صورت گرفت. همچنین، این کار نسبت به هر گروه اقلیت براساس جمعیت آنها در ولسوالی‌های مختلف نیز انجام شد. پس از تعریف هر طیف، پاسخگویان به تحقیق از طریق روش نمونه گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. خانواده‌ها نخست تعیین شده و سپس اولین یا دومین تصمیم گیرنده یا سرپرست خانواده برای مصاحبه گزینش شد.

برای اطمینان از انسجام تحقیق تمام پرتکل‌های ضروری اخلاقی از معلومات گرفته تا جهت‌گیری تحقیق، انجام عملی تحقیق، تحلیل معلومات، به شمول جلب اعتماد شرکت کنندگان و حفظ هویت آنان اعمال و تعقیب شد. نتایج تحقیق در اختیار نهادهای علمی و جوامع اکادمیک معتبر علاقمند به این زمینه‌ها قرار خواهد گرفت.

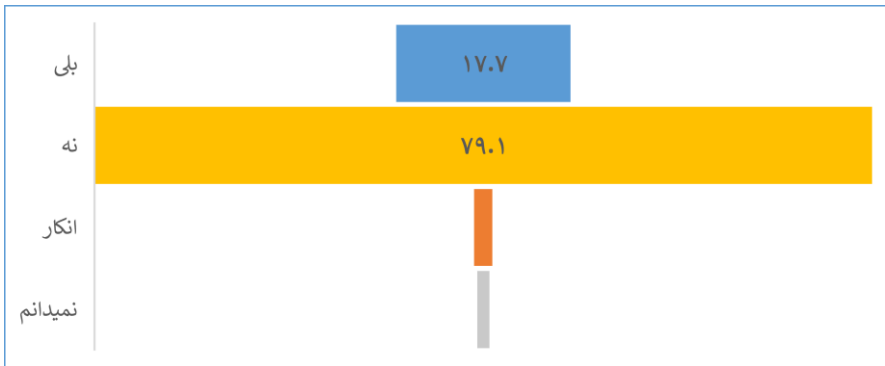
این تحقیق محدودیت‌هایی نیز داشته است: نخست، تعداد دقیق اقلیت‌های افغانستان به لحاظ آماری مشخص نیست. بنابراین، گروه تحقیق حجم نمونه را براساس جمعیت تقریبی این گروه‌ها بعد از دریافت اطلاع از مراکز فوق‌الذکر، انتخاب کردند. علاوه براین، رفتن به مناطقی که در آنها عناصر مخالف با حکومت، مانند طالبان حضور داشتند، دشوار بود. گروه تحقیق از این امر آگاه بود که دراین مناطق اقلیت‌ها زندگی می‌کنند و درک آنان ممکن است از تلاش‌های صلح متفاوت باشد، اما به دلایل امنیتی، این گروه‌های اقلیت شامل این تحقیق نشدند.

۳. یافته‌های اصلی تحقیق

دراین بخش یافته‌های مهم تحقیق در زمینه انتظارات و نگرانی‌های اقلیت‌ها راجع به روند صلح در افغانستان آن گونه که در پی می‌آید، ارایه می‌گردد.

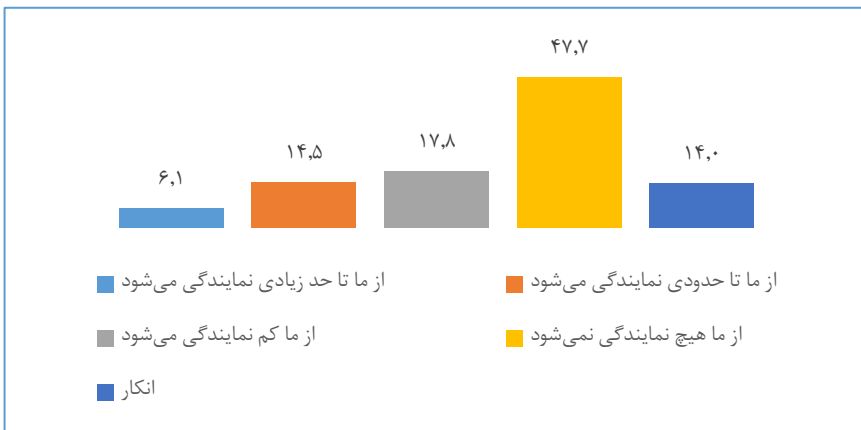
۳.۱. نگرانی‌های اقلیت‌ها در روند صلح

یافته‌های این تحقیق دربردارنده طیف گسترده‌ای از مفاهیم و دیدگاه‌هایی راجع به نگرانی‌های اقلیت‌های کوچک در باره روند صلح افغانستان و همچنین خواست‌های آنان است. به طور کلی، اعضای گروه‌های اقلیت نسبت به عدم توجه به حقوق، فرصت‌ها و مشارکت سیاسی شان در روند صلح افغانستان اظهار نگرانی کرده‌اند. نمودار زیر نتیجه سروی ۵۹۵ پاسخ دهنده است که در آن، ۷۹،۱ درصد از پاسخگویان اظهار داشته‌اند که آنان بخشی از فعالیت‌های مربوط به روند صلح نبوده‌اند.

تصویر ۱: فیصدی پاسخگویان دخیل در روند صلح

در پاسخ به این سوال که آیا آنان احساس می کنند که از خود یا جوامع مربوطه شان در روند صلح نمایندگی می شوند یا خیر، اکثر شان اظهار داشتند که از آنان و جوامع شان در پروسه صلح نمایندگی نمی شوند.

تصویر ۲: فیصدی جوامع پاسخگویان راجع به دخیل بودن شان در روند صلح

در حالی که هشتاد درصد از پاسخگویان سروی این تحقیق تمایل داشتند که به نحوی در روند صلح حضور داشته باشند، ضرورت حضورشان همچنین در بحث های متمرکز گروهی نیز انعکاس یافته است. به عنوان مثال، یکی از پاسخ دهنده گان گفت: "در هر روند ملی باید صدای تمام افراد، بخصوص صدای اقلیت ها شنیده شود. تمامی کسانی که در جامعه زندگی می کنند باید نیازها و خواست های شان در نظر گرفته شود. باید تحقیقاتی انجام شود که صدا و نگرانی های مردم را منعکس سازد؛ اما این

کار تا کنون انجام نشده است.^{۱۰} یا آنچنان که یک پاسخ دهنده دیگر می گوید "تا هنوز هیچ برنامه‌ی که منعکس کننده نگرانی‌ها و مشکلات اقلیت‌ها باشد، نداشته ایم." ^{۱۱} علاوه براین، سایر نگرانی‌های جدی اقلیت‌ها راجع به روند صلح در خلال این تحقیق مورد دقت قرار گرفته‌اند و دراین زمینه، محققان دسته بندی زیر را انجام داده‌اند.

ا. نگرانی عمومی اقلیت‌ها از روند صلح افغانستان

معلومات جمع آوری شده این تحقیق نشان می‌دهد که نگرانی‌های مشترک فراوان راجع به حقوق و امتیازات اقلیت‌ها به عنوان شهروندان و اتباع کشور در افغانستان وجود دارد. این مسایل مربوط به هراس، عدم امنیت و رنج اقلیت‌ها از فضای کلی، بی ثباتی سیاسی قبل و در خلال مذاکرات صلح می‌شود. نگرانی‌های مزبور شامل محدودیت‌ها یا منع آزادی بیان، افزایش قربانیان و تلفات ملکی و همچنین نگرانی‌های ناشی از عدم تعهد عملی طالبان به یک صلح واقعی و روند آشتی می‌باشند. به عبارت دیگر، دراین دسته از نگرانی‌ها، اکثر مشارکت کنندگان در تحقیق از میان اقلیت‌ها نگران از دست دادن آزادی‌های مدنی و سیاسی شان به عنوان شهروندان افغانستان هستند. از دست دادن دسترسی به خدمات عامه، مانند آموزش، امنیت و خدمات صحتی نمونه دیگری از مسایل نگران کننده است که پاسخگویان دراین تحقیق در باره آنها اظهار نگرانی کرده و باید در روند مذاکرات صلح دراین زمینه‌ها دادخواهی شود.

این دسته به عنوان یک رویکرد شهروند محور نگرانی‌هایی را در زمینه ساختار قدرت و نخبگان سیاسی در بردارد که به طور گسترده شهروندان را از مشارکت محروم می‌سازند و به این ترتیب، در کنار سایر مسایل درد و رنج را بر شهروندان تحمیل می‌کنند. برخی از نگرانی‌های مربوط به این دسته بصورت زیر است:

^{۱۰}مختلطی از دیدگاه زنان و مردان، بحث متمرکز گروهی، بامیان (۲۰۲۰-۰۸-۱۳)

^{۱۱} بحث متمرکز گروهی، غور، دیدگاه مردان (۲۰۲۰-۰۸-۱۶)

۱. الگوی مرکزی - پیرامونی توزیع و دسترسی به امکانات و فرصت‌ها

این الگو، مانعی بر سر راه مشارکت مدنی و سیاسی اقلیت‌های قومی در کشور می‌باشد. معلومات کیفی تحقیق نشان می‌دهد که گروه‌های اقلیت که در مناطق روستایی و دهات افغانستان زندگی می‌کنند، به ندرت شانس آن را دارند که بدانند در پایتخت چه می‌گذرد و سیاست و حکومتداری چه روندی دارد. همچنین، ادعا می‌شود که اقلیت‌ها هیچ نماینده‌ای در پایتخت ندارند که از آنان نمایندگی کنند. آنان در جوامع خود از صحبت کردن راجع به سیاست هراس دارند؛ زیرا رهبران اقلیت‌های مسلط در مرکز یا رهبران جوامع خودشان ممکن است علیه چنین مباحثی اقدام کنند. چنان که شرکت کنندگان در بحث‌های متمرکز گروهی آن را چنین توضیح می‌دهد: "این رهبران وانمود می‌کنند که نمایندگان آنان هستند، در حالی که مردم از نمایندگی آنها هیچ بهره‌ای نمی‌برند. آنان از زور و فشار برای دوام این وضعیت استفاده می‌کنند."^{۱۲} نا امنی که اقلیت‌ها برای آن هیچ راه چاره‌ای ندارند، مانع دیگری برای دسترسی به مرکز می‌باشد. مردم مناطق نا امن به دشواری می‌توانند خود را به پایتخت برسانند.^{۱۳} این دیدگاه‌ها راجع به دسترسی به معلومات، حفاظت و امنیت، حقوق مشروع و معتبر هریک از اعضا، فرد یا مجموعه و در این مورد گروه‌های اقلیت می‌باشد.

۲. رفتار طالبان با اقلیت‌ها

در این زمینه معلومات نشان می‌دهد که اقلیت‌ها نسبت به خطرات مستقیمی که آنان را تهدید می‌کند نگرانی‌های خاصی دارند. چنانکه در یکی از بحث‌های متمرکز گروهی چنین بیان شده است: اگر طالبان به دنبال امارت اسلامی در افغانستان و از بین بردن حکومت فعلی باشد، اقلیت‌ها قادر نخواهند بود که در یک محیط بهتر به کار و تحصیل بپردازند و محدودیت‌های زیادی در زندگی آنان وضع خواهد شد که باعث می‌شود شانس برخورداری از خدمات عامه را بیشتر از دست بدهند.^{۱۴} همچنین، آنان اظهار می‌دارند که طالبان ممکن است حقوق آنان را انکار کرده و فرصت‌هایی را از آنان سلب کنند. به همین ترتیب، طالبان ممکن است به وعده‌های فعلی خود عمل نکنند. اقلیت‌ها از این هراس دارند که طالبان به دوره حاکمیت سالهای ۱۹۹۶-۲۰۰۱ خود باز گردند. در آن زمان آنان

^{۱۲} بحث متمرکز گروهی، بدخشان، مختلطی از مردان و زنان (۲۰۲۰-۰۷-۰۵)

^{۱۳} بحث متمرکز گروهی، بدخشان، مختلطی از مردان و زنان (۲۰۲۰-۰۷-۰۵)

^{۱۴} بحث متمرکز گروهی، بلخ، مختلطی از مردان و زنان (۲۰۲۰-۰۷-۲۰)

به اضافه رویکرد اختلاف برانگیز و تفرقه افکنانه خود در کشور، ایدئولوژی خاصی را نیز حاکم ساخته بودند.^{۱۵} اگر قرار است افغانستان در مسیر صلح با دوام و واقعی گام بردارد، این هراس‌ها باید مورد توجه قرار بگیرند. اختلاف افغان‌ها راجع به دیدگاه‌های مربوط به اقلیت‌های کوچک باید مورد توجه سیاسی قرار بگیرد تا پیامدهای این اختلاف در تصویر عمومی روند صلح کشور که بر ثبات و وضعیت اقتصادی تأثیر می‌گذارد، کاهش یابد. دیدگاه مشترک مستلزم اراده سیاسی و همکاری تمام گروه‌های ذیدخل می‌باشد.

۳. نادیده انگاری دست آوردهای دو دهه گذشته

اطلاعات جمع‌آوری شده نشان می‌دهد که یکی از نگرانی‌های عمده اقلیت‌ها از دست دادن احتمالی یا نادیده انگاری دست آوردهای دو دهه اخیر است. آنگونه که در یکی از بحث‌های گروهی چنین آمده است: "نگرانی اصلی ما باز گشت به گذشته است. ترس ما این است که ثبات نسبی موجود را از دست بدهیم."^{۱۶} "می‌ترسیم که نتوانیم یک زندگی خوب داشته باشیم، قادر به درس خواندن و کار کردن نباشیم و دچار محدودیت‌های مشخص شویم، در چنین حالتی اقلیت‌ها بیشترین آسیب را می‌بینند، زیرا حتی هم اکنون نیز اقلیت‌ها به حقوق و امتیازات شان دست نیافته"^{۱۷}. قانون اساسی موجود، حقوق بشر، حقوق زنان و اطفال، حق تحصیل و سایر ارزشهای اجتماعی از جمله ارزشهای نوین مورد تأکید پاسخگویان هستند که افغانستان پس از سال ۲۰۰۱ به آنها دست یافته است. بجا است اشاره کنیم که چنین ادعاها و صداهایی در واقع سخن دل کسانی است که در تجربه اجتماعی مسلط افغانستان شنیده نشده است.

ب. نگرانی‌های خاص اقلیت‌ها راجع به روند صلح

در دسته قبلی نگرانی‌های عمومی اقلیت‌ها در روند صلح افغانستان مورد تأکید قرار گرفت. در این دسته اما نگرانی‌های خاص اقلیت‌ها راجع به روند صلح افغانستان ارائه می‌گردد.

در حالی که شرکت کنندگان در این تحقیق به طور گسترده به مسئله تعصب و تبعیض به عنوان یک معضل در افغانستان اشاره کرده‌اند، نگرانی شان این است که اگر تنوع اجتماعی و فرهنگی نادیده

^{۱۵} بحث متمرکز گروهی، کابل، مختلطی از مردان و زنان (۲۰۰۷-۲۰۲۰)

^{۱۶} بحث متمرکز گروهی، بلخ، مختلطی از مردان و زنان (۲۰۰۷-۲۰۲۰)

^{۱۷} بحث متمرکز گروهی، بلخ، مختلطی از مردان و زنان (۲۰۰۷-۲۰۲۰)

گرفته شود و صدای اقلیت‌ها در مذاکرات صلح شنیده نشود، وضعیت بدتر گردد.^{۱۸} معلومات همچنین، نشان دهنده نگرانی‌های اقلیت‌ها دربارهٔ زبان، نمادها و الگوهای فرهنگی شان است. به عنوان مثال، آنان نگران هستند که زبان مادری شان نادیده گرفته شود و حتی فراتر از آن، ارزشهای فرهنگی و دینی شان مورد احترام قرار نگیرد.^{۱۹}

اقلیت‌ها همچنین از تقسیم قدرت اظهار نگرانی کرده‌اند، آنان می‌گویند: "در ۱۹ سال گذشته، قدرت و اداره بین اقلیت‌های مسلط تقسیم شد. البته اقلیت‌های کوچک کمترین سهم را داشته‌اند. می‌توان ادعا کرد که اگر در آینده، وضعیت ساختاری مشابه وضعیت دو دهه گذشته باشد، اقلیت‌ها بار دیگر در وضعیت مشابه قرار گرفته یا وضعیت انزوا، طرد و تبعیض بدتری را تجربه خواهند کرد."^{۲۰}

به همین ترتیب، عدم حضور نمایندگان اقلیت‌های کوچک در مذاکرات صلح نگرانی دیگری بود که اظهار می‌گردید. اکثر شرکت کنندگان در بحث‌های متمرکز گروهی بدین باور بودند که فقدان دادخواهی و عدم حضور نمایندگان اقلیت‌ها در ترکیب تیم مذاکره کننده مشکل عمده است که مستقیماً باعث به حاشیه رانده شدن اقلیت‌ها از تمام پروسه صلح می‌شود. اقلیت‌ها ادعا داشتند که آنان هیچ نماینده یا مدافع خاصی ندارند که نگرانی‌های شان را در روندهای تصمیم‌گیری مطرح کند. علاوه براین، آنان استدلال می‌کردند که اگر به نگرانی‌های تمام گروه‌های قومی توجه نشود، فاصله‌ای ایجاد می‌کند که منجر به طرد اقلیت‌ها خواهد شد. ظاهراً نمایندگان منتخب در تیم مذاکره کننده، از جوامع اقلیت نمایندگی نمی‌کنند. با توجه به فقدان نمایندگی، اقلیت‌ها ادعا دارند که وضعیت پس از مذاکرات صلحی که در آن تمام جوانب دخیل نباشند، بدتر خواهد شد. شرکت کنندگان در این تحقیق همچنین، استدلال می‌کنند که نماینده گان شان در این روند حضور ندارند و از حقوق و خواست‌های شان دفاع نخواهد شد. همچنین، آنان اظهار نگرانی می‌کنند که اگر مذاکرات صلح بدون حضور اقلیت‌ها ادامه یابد آنها حتی بیش از این از حقوق و امتیازات شان محروم خواهند شد.^{۲۱} قابل یاد آوری است که گروه‌های اقلیت شرکت کننده در این تحقیق، به روشنی و با تأکید زیاد ناامیدی،

^{۱۸} بحث متمرکز گروهی، بدخشان، مختلطی از مردان و زنان (۲۰۲۰-۰۷-۱۵)

^{۱۹} بحث متمرکز گروهی، کابل (۲۰۲۰-۰۹-۰۹)

^{۲۰} بحث متمرکز گروهی، بامیان، مختلطی از مردان و زنان (۲۰۲۰-۰۷-۲۲)

^{۲۱} بحث متمرکز گروهی، بلخ، مختلطی از مردان و زنان (۲۰۲۰-۰۸-۱۶)

هراس و اضطراب شان را بیان کرده‌اند. همچنین آنان خواست‌ها و آرزوهای خود را در مذاکرات و جریانات جاری صلح مورد تأکید قرار دادند.

تصویر ۳: ده نگرانی اقلیت‌ها راجع به روند صلح برگرفته شده از سروی

نگرانی‌های اقلیت‌ها از روند صلح افغانستان همچنین در یک پرسش‌نامه سوالات باز سروی ما درج گردید. نتیجه این سوال نگرانی‌های زیادی را نشان می‌دهد. نمودار زیر، ده نگرانی عمده‌ای پاسخگویان را در بر دارد.

۳,۲. خواست‌ها و اولویت‌های اقلیت‌ها در روند

صلح

خواست‌های انعکاس یافته اقلیت‌ها در بحث‌های متمرکز گروهی و مصاحبه با مطلعین کلیدی به دو دسته کلی زیر و موارد خاص تقسیم می‌شود.

۱. خواست‌های کلی اقلیت‌ها از روند صلح افغانستان

۱. حفظ دست آوردهای پس از سال ۲۰۰۱ افغانستان

به طور کلی، شرکت کنندگان در تحقیق از میان اقلیت‌های آسیب پذیر افغانستان، تقاضا داشتند که دست آوردهای پس از سال ۲۰۰۱ افغانستان، مانند حق تحصیل و کار برای زن و مرد، آزادی بیان، آزادی رسانه‌ها، حقوق بشر و ارزشها، قانون اساسی، دموکراسی، حقوق اطفال، حقوق سیاسی و مدنی و برابری در برابر قانون باید حفظ شود. شرکت کنندگان در تحقیق، با اشاره به دوره طالبان به طور گسترده پاسخ دادند که آنان مایل به معامله هیچ یک از ارزشهای فوق‌الذکر نیستند. پاسخگویان اقلیت‌ها، بخصوص بر آزادی بیان تأکید داشته و خواهان آن بودند که رسانه‌ها نباید در خلال روند صلح و بعد از آن، سانسور شود و تمام جزئیات این روند باید به سمع عموم برسد.^{۲۲}

با توجه به این دیدگاه‌ها و باورهای شرکت کنندگان در تحقیق، اهداف این تحقیق به منظور جمع آوری و شرح دیدگاه‌های اقلیت‌های کوچک راجع به روند صلح افغانستان و پیشنهاد یک چارچوب برای اصلاحات، بخصوص براساس شناسایی حقوق اساسی و مشارکت در روند صلح به آسانی قابل حصول بود.

مشارکت کنندگان در تحقیق همچنین به این باور بودند که به منظور تضمین و حفظ دست آوردهای دو دهه اخیر در هرگونه توافق سیاسی پس از صلح حفاظت و حمایت از نهادهای عامه بخصوص نهادهای آموزشی و همچنین نیروهای امنیتی و دفاعی که نقش مهمی در بهبود کیفیت زندگی اقلیت‌ها و تمام مردم افغانستان داشته‌اند، ضروری است. این توافق نظر شرکت کنندگان در تحقیق راجع به تداوم تلاشهای صلح، قواعد و اقدامات مربوط به آن، ضامن ثبات و صلح دوامداری است که نمونه آن را می‌توان در تاریخ تمدن‌های بزرگ یافت. همه این‌ها در جهت ایجاد یک جامعه متنوع و عاری از تبعیض که به طور گسترده بتواند به صورت بالقوه یک محیط سازنده برای صلح فراهم سازد، کمک خواهد کرد.

^{۲۲} بحث متمرکز گروهی، کابل، مختلطی از مردان و زنان (۲۰۲۰-۲۰۰۹-۱۱)

۲. حمایت از جامعه مدنی

از نظر شرکت کنندگان در تحقیق، "جامعه مدنی نقش مهمی در بازتاب دادن مسایل اقلیت‌ها داشته و پلی بین حکومت و مردم بوده است".^{۲۳} بنابراین، اعضای گروه‌های اقلیت در موارد مختلف از بحث متمرکز گروهی، حمایت شان را از نمایندگان جامعه مدنی برای دادخواهی و حفاظت و حمایت از حقوق اقلیت‌ها، ابراز داشته‌اند. بخصوص، شرکت کنندگان تقاضا داشتند که فعالان جامعه مدنی مورد حمایت بیشتری قرار گرفته و تقویت شوند. طبق نظر شرکت کنندگان در تحقیق، این عملکرد و روحیه حمایت از جامعه مدنی به ایجاد جامعه‌ای تکرگرا و عاری از تبعیض که بتواند به طور بالقوه فضای سازنده‌ای برای صلح در افغانستان فراهم سازد، کمک خواهد کرد.

۳. رهبری مذاکرات صلح

خواست دیگری که توسط شرکت کنندگان در تحقیق مطرح شد، مربوط به مالکیت روند صلح، توسط حکومت و مردم افغانستان بود. معلومات جمع آوری شده نشان می‌دهد که شرکت کنندگان در تحقیق، به نحو گسترده به این باور بودند که "جنگ افغانستان یک جنگ نیابتی است و ممکن صلح نیز صلح نیابتی باشد".^{۲۴} بر اساس این دیدگاه، اقلیت‌ها تقاضا دارند که باید توجه خاصی به عوامل کلیدی خارجی شود؛ در غیر این صورت، تلاش‌های صلح ناکام خواهند ماند. این نگرانی همچنین انتقادات مشابه جمعی را توسط سایر محافل نشان می‌دهد که اگر قرار است افغانستان به یک صلح واقعی و با ثبات دست یابد، باید به دیدگاه‌های صاحب نظران سیاسی و اجتماعی در حوزه بین‌المللی توجه شود.

۴. همکاری منطقوی و بین‌المللی

اگر چه شرکت کنندگان گروه‌های اقلیت در بحث‌های متمرکز گروهی، خواهان پیشرفت روند صلح و مالکیت افغان‌ها بودند، همچنین اظهار می‌داشتند که برای تضمین مشارکت و حمایت از اقلیت‌ها در روند صلح در کنار تلاش‌های تیم مذاکره کننده دولت افغانستان نیاز مبرمی به کمک بین‌المللی و همکاری منطقوی وجود دارد تا یک صلح همه شمول و پایدار تحقق یابد. شرکت کنندگان در

^{۲۳} بحث متمرکز گروهی، بلخ، مختلطی از مردان و زنان (۲۰۲۰-۲۰۰۷)

^{۲۴} بحث متمرکز گروهی، بلخ، مختلطی از مردان و زنان (۲۰۲۰-۲۰۰۸)

تحقیق با اتفاق نظر اظهار داشتند که بازیگران خارجی می‌تواند شرایطی را ایجاد کنند که طرف‌های مذاکره به دوام مذاکرات صلح تشویق شوند تا به توافقی دست یابند که حمایت گسترده مردم را به همراه داشته باشد. آنان اظهار داشتند که این بازیگران خارجی نقش مهمی در پیش‌برد شرایط یک صلح دوامدار ایفا می‌کنند. به عنوان مثال، "وارد آوردن فشار برای قبول آتش بس باید گام نخست باشد. ما از طالبان می‌خواهیم که به جنگ خاتمه دهند."^{۲۵}

با توجه به این سناریو، حتی اگر توافقات صلح منتهی به شکل‌گیری یک حکومت جدید شود، مشارکت همگان در روند صلح و شکل‌گیری حکومت پس از آن باید از سوی هر دو طرف مذاکره کننده تضمین شود. بنابراین، باید صدای تمام بازیگران اصلی در مذاکرات شنیده شده و فضای اجتماعی و فرهنگی برایشان فراهم گردد.

۵. راه‌حل سیاسی همه شمول پس از صلح

شرکت کنندگان تحقیق و همچنین شماری از متخصصان و شرکت کنندگان بحث‌های متمرکز گروهی در کابل و تعداد از ولایات دیگر تقاضا داشتند که "ادارت حکومت پس از صلح باید توسط مردم یا حداقل از طریق نماینده گان مردم انتخاب شوند تا ایجاد یک دولت پاسخگو تضمین گردد".^{۲۶} این پاسخگویان براین باور تأکید داشتند که تمام نهادهای حکومتی مرتبط با صلح باید به طور گسترده حمایت مردم را به همراه داشته باشند تا به طور طبیعی منجر به انزوای عناصر ضد حکومت شود. برای دستیابی به این هدف نهادهای حکومتی پس از صلح نیز باید بصورت نمایندگی اداره شوند. در عین حال، یک دیدگاه مشترک بین تمام اعضای شرکت کننده در بحث‌های متمرکز گروهی این بود که در راه‌حل‌های سیاسی و اداری پس از صلح باید شایسته سالاری تضمین گردد؛ زیرا به ادعای آنان هرگونه تقسیم قدرت براساس قومیت می‌تواند بر سرنوشت اقلیت‌های کوچک و به طور کلی همبستگی ملی تأثیر منفی بگذارد.

^{۲۵} بحث متمرکز گروهی، بلخ، مختلطی از مردان و زنان (۲۰۲۰-۰۹-۱۱)

^{۲۶} بحث متمرکز گروهی، کابل، مختلطی از مردان و زنان (۲۰۲۰-۰۷-۱۵)

۲. تقاضاهای خاص اقلیت‌ها از روند صلح افغانستان

۱. مشارکت گسترده مردم

معلومات جمع آوری شده نشان می‌دهد که اقلیت‌های کوچک خواهان مشارکت گسترده مردم و نه فقد گروه‌های متخاصم که لزوماً از اقشار مختلف مردم نمایندگی نمی‌کنند، در روند صلح می‌باشند. اقلیت‌ها بخصوص، با انتقاد از طالبان این سوال را مطرح می‌کنند که چرا طالبان، گروه‌های آسیب پذیری چون زنان، جوانان و اقلیت‌ها را در حالی که سعی می‌کنند بخشی از راه‌حل سیاسی آینده افغانستان باشند، از این روند دور نگه می‌دارند؟^{۲۷} ادبیات تحقیقاتی نشان می‌دهد که مشارکت گسترده مردم در روند صلح، باعث مشروعیت توافقات صلح، طرح موضوعات بیشتر، وت قویت ظرفیت مشارکت سیاسی گسترده در آینده حکومت خواهد شد.^{۲۸} این مشاهدات و خواسته‌ها و نگرانی‌های اظهار شده از سوی پاسخگویان، چارچوبی را برای مشارکت بیشتر مردم در گفت‌وگوهای صلح افغانستان فراهم می‌سازد.

تجارب توافقات بن در سال ۲۰۰۱ که هدف از آن ایجاد یک دولت در افغانستان بود به طور گسترده در پاسخ‌های مشارکت کنندگان در این تحقیق انعکاس یافته است. آنان استدلال می‌کنند که به دلیل توزیع قدرت براساس قومیت در توافقات بن، اقلیت‌ها نتوانستند در این روند مهم سهم بگیرند و در نتیجه آنان تا امروز نتوانسته‌اند از توافقات بن بهره گرفته و زندگی و نیز مشارکت اجتماعی و سیاسی شان را بهبود بخشند. در پرتو این استدلال، پاسخگویان اظهار داشتند که روند صلح باید همه شمول بوده و خواسته‌های اقلیت‌ها در نظر گرفته شوند. همچنین، آنان می‌خواهند که گروه‌های غیر متخاصم به شمول زنان و اقلیت‌ها در تحولات و مذاکرات صلح نقش خود را داشته باشند. علاوه بر این، پاسخگویان اظهار داشتند که نماینده گان مردم باید توسط خود آنان انتخاب شوند و نه آنچنان که به طور سنتی عمل می‌شود، توسط گروه‌های مسلط.^{۲۹}

^{۲۷} بحث متمرکز گروهی، بدخشان، مختلطی از مردان و زنان (۲۰۲۰-۰۷-۱۵)

Catherin, Barnes. Owning the process: Public participation in peacemaking, Conciliation Resources ^{۲۸}

^{۲۹} بحث متمرکز گروهی، بدخشان، مختلطی از مردان و زنان، (۲۰۲۰-۰۷-۲۰)

۲. راه اندازی گفت‌وگو با اقلیت‌ها

شرکت کنندگان در این تحقیق در پاسخ‌های خود بر این واقعیت تأکید کردند که هیچ گروه اکثریت قومی در افغانستان وجود ندارد و بنابراین کشور متشکل از اقلیت‌ها است. این دیدگاه کلی که بر این تحقیق حاضر است به عنوان یک ذهنیت عمومی بر مسایل عمده‌ای چون مشارکت و عدم مشارکت برای حل اموری مانند روند صلح تأثیری گذارد. اقلیت‌ها انتظار دارند که مسئله اقلیت‌های افغانستان در سطح ملی و بین‌المللی حل شود تا گفت‌وگو با اقلیت‌ها شکل بگیرد. به تبع این و به همان میزان اهمیت، مسئله شناسایی و احترام به هویت اقلیت‌ها است. بنابراین، با توجه به تنوع قومی جامعه افغانستان، اقلیت‌ها نیز خواهان شناسایی رسمی و حمایت از ارزش‌ها و تفاوت‌های قومی، نژادی و مذهبی خود هستند.^{۳۰} در واقع، نکته قابل توجه بیان دیدگاه‌ها و نظریات پاسخگویان در این تحقیق و نتایج بحث‌های متمرکز گروهی است که در طیفی از گفت‌وگو و چارچوب‌های ترقی خواهانه و رادیکال راجع به دستیابی به یک صلح واقعی و دوامدار صورت گرفت. تمام این اظهارات بر نمایندگی مساویانه کلیه اقلیت‌ها تأکید داشت که در آن، هیچ گروهی به فراموشی سپرده نشده و صدای شان خاموش نگردد. یک بار دیگر تأکید می‌شود که نقش حیاتی نمایندگی واقعی در میز مذاکرات، کلید هرگونه اقدام صادقانه برای تحقق صلح به شمار می‌رود.

۳. تبعیض مثبت

این تحقیق همچنین، نشان می‌دهد که به منظور فراهم ساختن فضایی برای مشارکت و انسجام اقلیت‌های سراسر کشور در نظام سیاسی و دولت که در آن تفاوت‌های قومی، مذهبی و نژادی اقلیت‌های کوچک محترم شمرده شود، باید تبعیض مثبت به رسمیت شناخته شود. عده‌ای از متخصصان شرکت کننده در مصاحبه‌های این تحقیق، اظهار داشتند^{۳۱} که وضع پالیسی برای تبعیض مثبت و تطبیق آن ضروری است تا اطمینان حاصل شود تا گروه‌های محروم و حاشیه‌ای نیز شانس برخورداری از حقوق و امتیازات فردی و گروهی خود را در مقایسه با گروه‌های مسلط داشته باشند.^{۳۱} در چنین شرایطی است که اقلیت‌ها از آزادیهای سیاسی مدنی و مذهبی خود برخوردار می‌شوند. جالب اینجاست که جامعه سنتی افغانستان بافتی از تنوع گلهای رنگارنگ است که یک ملت تکثرگرا را شکل می‌دهد

^{۳۰} مصاحبه با مطلعین کلیدی، کابل (۲۰۲۰-۰۷-۱۵)

^{۳۱} مصاحبه با مطلعین کلیدی

و باید در تمام گستره امور اجتماعی، سیاسی و اقتصادی و مهمتر از آن، در روند و گفتمان صلح به رسمیت شناخته شود. در این تحقیق، تلاش شده است که ابعاد این نگرانی عمده برای تمام افغانستان ارایه و بیان شود.

۴. تنوع اجتماعی، فرهنگی و همبستگی اجتماعی

مسئله تنوع دینی و مذهبی، عامل دیگری است که اقلیت‌ها به طور گسترده از آن در بحث‌های متمرکز گروهی خود سخن گفته اند که باید مورد توجه و حمایت دولت قرار بگیرد و به آن اولویت داده شود. علاوه بر این، آنان اظهار می‌دارند که باورها، فرهنگ و سنت‌های اقلیت‌ها که در واقع در قانون اساسی مورد حمایت قرار گرفته است، به عنوان مثال حقوق و آزادی‌های مذهبی شیعیان و همچنین جوامع اسماعیلی، هندو و سیک باید محترم شمرده شود.^{۳۲} شرکت کنندگان در بحث‌های متمرکز گروهی با اشاره به بحرانهای تاریخی به شمول جنگ داخلی افغانستان در دهه ۱۹۹۰ و در دوره حاکمیت طالبان در سالهای ۱۹۹۶-۲۰۰۱ نادیده گرفتن تفاوت‌های اجتماعی و مذهبی را یکی از عوامل اساسی جنگ می‌دانند.^{۳۳} بنابراین، در روند صلح و توافقات پس از آن، تنوع قومی، زبانی، دینی و مذهبی باید در نظر گرفته شود. نام چهارده گروه قومی در قانون اساسی افغانستان آمده است در حالیکه، اقوام موجود در افغانستان بیش از این است. همچنان آنگونه که در ادبیات تحقیقاتی آمده است، در جامعه متکثر افغانستان بیش از چهل زبان وجود دارد.^{۳۴} بنابراین، نادیده پنداشتن زبان، قومیت یا مذهب مردم به معنی نادیده انگاشتن هویت آنان است که می‌تواند منشأ منازعات اجتماعی بیشتر گردد. در واقع، به همین دلایل است که اقلیت‌ها خواهان احترام به تنوع و تکثری هستند که در آن اقلیت‌ها با پیشینه‌های مختلف بتوانند در آرامش و هم‌پذیری زندگی کنند. این خواست‌ها، نگرانی‌ها و دیدگاه‌های گروه‌های اقلیت افغانستان زمینه مناسبی برای صلح با دوام در افغانستان است که در آن هر منطقه و گروه قومی کشور، نقش خود را به عنوان چهار راه تمدن در آسیای مرکزی ایفا کند. افغانستان به عنوان کانون تکثر در منطقه باید سهم گروه‌های قومی مختلف را به رسمیت بشناسد و در این چارچوب و با حل منازعات داخلی و دستیابی به صلح، به سمت جهانی شدن حرکت کند.

^{۳۲} بحث متمرکز گروهی، بدخشان، مختلطی از مردان و زنان (۲۰۲۰-۲۰۰۷-۰۵)

^{۳۳} بحث متمرکز گروهی، بدخشان، مختلطی از مردان و زنان (۲۰۲۰-۲۰۰۷-۰۵)

^{۳۴} لوپس و دیگران، ۲۰۱۳

۵. تشکیل ائتلاف یا شورای عالی اقلیت‌های کوچک

پاسخگویان با تأکید اظهار داشتند که اقلیت‌ها آدرس مشخصی ندارند که از آن طریق نگرانی‌ها و خواست‌های خود را منعکس کنند. به عنوان مثال، این پاسخگویان ادعا داشتند، در حالی که مجلس شورای ملی رسماً نماینده مردم تلقی می‌شود، اما حل مشکلات مربوط به اقلیت‌ها تا کنون در آجندای بحث‌های آن قرار نداشته است.^{۳۵} بنابراین، یکی از خواست‌های اصلی آنان تشکیل ائتلاف اقلیت‌ها بود که در آن، تمام نمایندگان اقلیت‌های کوچک و حاشیه‌ای از طریق یک میکانیزم مشروع که بر سر آن توافق صورت گرفته باشد برای حل مسایل زیر گرد هم آیند: (۱). به بیان مواضع اقلیت‌ها پرداخته و از حقوق آنان در تحولات سیاسی حمایت کنند؛ (۲) خواست‌ها و نگرانی‌های اقلیت‌ها را به سمع جوانب صلح رسانده و مشارکت اقلیت‌ها را تضمین کنند؛ (۳) به دادخواهی برای مشارکت گسترده‌تر اقلیت‌ها در امور سیاسی و حکومتی بپردازند.^{۳۶} این که چطور چنین نیازهایی توسط حکومت یا سایر جوانب ذیدخل برآورده می‌شوند، نیاز به تحقیقات بیشتر دارد. اعضای جوامع اقلیت درباره این که دولت چه میکانیزم خاصی باید در نظر بگیرد، دیدگاه مورد توافق نداشتند اما نگاه عمومی قسمی بود که آنان از حکومت و ارگان‌های انکشافی می‌خواهند که با سران انجمن‌ها و شوراهای در ارتباط باشند.^{۳۷}

۶. روند صلح همه شمول

پاسخگویان گروه‌های اقلیت از این واقعیت نگران بودند که مشارکت شان در روند صلح کافی نیست. زیرا آنان ادعا داشتند که نه تنها نقش شان توسط طالبان در روند صلح نادیده گرفته شده، بلکه همچنین، حکومت نیز حداقل توجه را به آنان نشان داده است. یک پاسخگو اظهار داشت که "ما به عنوان یک اقلیت حتی بصورت سمبولیک هم داخل در روند صلح نیستیم".^{۳۸} عدم مشارکت به عنوان یک نگرانی مشروع و معتبر از سوی اقلیت‌ها به معنی محرومیت و به حاشیه رانده شدن اقلیت‌ها در امور اجتماعی و سیاسی است و به این ترتیب نشان دهنده نابرابری بوده و در هیچ‌گونه روند یا مذاکرات صلحی سازنده نخواهد بود. بنابراین، مشارکت اقلیت‌ها در مذاکرات و گفتگوهای صلح نباید

^{۳۵} بحث متمرکز گروهی، بدخشان، مختلطی از مردان و زنان (۲۰۲۰-۲۰۰۷-۵)

^{۳۶} بحث متمرکز گروهی، بلخ، مختلطی از مردان و زنان (۲۰۲۰-۲۰۰۷-۲۰)

^{۳۷} بحث متمرکز گروهی، بلخ، مختلطی از مردان و زنان (۲۰۲۰-۲۰۰۷-۲۰)

^{۳۸} بحث متمرکز گروهی، بدخشان، مختلطی از مردان و زنان (۲۰۲۰-۲۰۰۸-۱۵)

نادیده گرفته شود. از آنجایی که لازمه مشارکت همگانی در پیش گرفتن یک روند مشورتی با سطوح و بازیگران مختلف می‌باشد، گفته می‌شود که اقلیت‌ها باید روندهای مختلف و متوالی را در روند صلح در نظر بگیرند. برای ایجاد چنین روندی، یک راه آن است که اقلیت‌ها نگرانی‌هایشان را از طریق شوراهای ولسوالی در مناطق روستایی و دهات مطرح کنند و سپس آن را به سطح ولایت و مقامات عالی‌تر برسانند. راه دوم آنست که آنان مجمع بزرگ اقلیت‌ها را تشکیل دهند، بگونه‌ای که نگرانی‌ها و مشکلات شان به شیوه مناسب مطرح شوند.^{۳۹}

این واقعیت که اقلیت‌ها در سیاست جامعه افغانستان دخیل نیستند نشان می‌دهد که فرصت‌ها و مواهب اجتماعی غیر عادلانه توزیع می‌شوند و بنابراین، اقلیت‌ها خواهان رفتار برابر و توزیع منصفانه فرصت‌ها و منابع برای همه به شمول حضور در تشکیل قوای سه گانه دولت می‌باشند.^{۴۰} در کنار آن اقلیت‌ها خواهان این برابری و عدالت در روند صلح نیز می‌باشند.^{۴۱} اگر بنا است که مذاکرات صلح افغانستان هم در دراز مدت و هم در شرایط کنونی فضای باز اصلاحات اجتماعی و انکشاف ملی موفق گردد این دیالکتیک نباید نادیده گرفته شود.

با توجه به مشاهدات مورد اشاره در فوق شرکت کنندگان در تحقیق به گونه کاملاً خاصی مزایایی را که یک صلح همه شمول ممکن است داشته باشد، مطرح کردند. بطور مثال آنان گفتند که: ۱. مشارکت اقلیت‌ها، حقوق آنان را پس از توافقات صلح تضمین خواهد کرد؛ ۲. عوامل اصلی منازعه که معمولاً مغفول می‌مانند، مورد رسیدگی قرار گرفته و روابط آسیب دیده در اثر سالها خصومت ترمیم خواهد شد؛ ۳. از آنجایی که توافق، ناگزیر بین طرفین ارتباط ایجاد می‌کند و ممکن است منتهی به باز نگری قانون اساسی شود، بنابراین، مشارکت گسترده مردم جامعیت را تأمین خواهد کرد؛ ۴. این جامعیت موانع صلح را کاهش می‌دهد.

۷. ایجاد فضای سازنده برای تحقق صلح

در پاسخ به پرسش میزان موفقیت صلح و دوام توافقات آن، معلومات به دست آمده از مصاحبه با متخصصان، نشان می‌دهد که چندین عامل بصورت مثبت در نتیجه دادن تلاش‌های صلح موثر است.

^{۳۹} بحث متمرکز گروهی، بدخشان، مختلطی از مردان و زنان (۲۰۲۰-۱۸-۰۷)

^{۴۰} بحث متمرکز گروهی، بامیان، مختلطی از مردان و زنان (۲۰۲۰-۱۳-۰۸)

^{۴۱} بحث متمرکز گروهی، بامیان، مختلطی از مردان و زنان (۲۰۲۰-۱۹-۰۷)

اگرچه محیط اجتماعی و سیاسی به گونه‌ای است که ممکن است صلحی به دست نیاید که مردم را به شکیبایی و پرهیز از خشونت متقاعد کند، متخصصان و همچنین، شرکت کنندگان در بحث‌های متمرکز گروهی اشاره داشتند که چندین عامل به یک محیط سازنده صلح، کمک می‌کنند این عوامل عبارتند از: (۱) توافق برسر هزینه جنگ و نقشه راه صلح بین تمام جوانب ذیدخلی که از حکومت افغانستان نمایندگی می‌کند؛ (۲) حمایت مردم از تلاش‌های صلح و نهادهای مربوط به صلح؛ (۳) اجماع منطقوی راجع به صلح افغانستان؛ (۴) تقویت حکومت داری خوب و مبارزه با فساد؛ زیرا در میان عوامل متعدد دیگر، فساد و ناکامی در ارائه خدمات دولتی؛ نیز از عوامل جنگ به شمار می‌رود؛ (۵) صدای تمام اتباع بخصوص اقلیت‌هایی که به خاطر جنگ افغانستان و عدم مشارکت در روندهای سیاسی بهای گزافی پرداخته‌اند، باید شنیده شود. باید مکانیزمی در نظر گرفته شود که اقلیت‌ها در تمام روندها و توافقات سیاسی شرکت داشته باشند؛ (۶) باید تبعیض‌های ناروای اعمال شده علیه اقلیت‌ها از بین برود؛ (۷) در راه‌حل‌های سیاسی پس از صلح، موقعیت‌های دولتی باید براساس دادن شانس برابر به همه و نه تنها اقلیت‌های مسلط توزیع گردد؛ (۸) تمرکز زدایی در پیش گرفته شود که باعث می‌شود قدرت و صلاحیت از سطح ملی به سطوح محلی و ولایات در یک کشور انتقال یابد؛ (۹) فراهم کردن فرصت‌های شغلی برای مردم؛ (۱۰) خلع سلاح، ملکی سازی و ادغام مجدد برای اجرایی شدن توافقات صلح احتمالی؛ (۱۱) برابری در برابر قانون و تضمین عدالت؛ (۱۲) فراهم کردن شرایطی که تمام گروه‌های متخاصم خود را برنده احساس کنند. یعنی استراتژیی برد-برد و نه برد و باخت.^{۴۲}

۸. تضمین یک صلح دوامدار

اقلیت‌ها نگرانی‌های خاصی را راجع به تعهد عملی طرف‌های جنگ، بخصوص گروه طالبان به عنوان یکی از طرف‌های امضا کننده توافقنامه احتمالی صلح، اظهار داشتند. از آنجایی که اکثر زندانیان آزاد شده طالبان بار دیگر به جبهات نبرد برگشته‌اند، اعضای گروه‌های اقلیت خواهان شفافیت و تعهد بیشتر طالبان به صلح و تحقق آن می‌باشند. این تقاضا همچنین، با رنجی که آنان در گذشته از گروه طالبان کشیده‌اند، تقویت می‌شود. بنابراین، اقلیت‌ها از حامیان بین‌المللی و شرکای افغانستان می‌خواهند که به طالبان فشار وارد کنند تا به تعهد شان برای صلح واقعی عمل کنند.

^{۴۲} مصاحبه با مطلعین کلیدی در کابل، بلخ، جوزجان (۲۰۲۰-۰۷-۱۵-۱۲)

همچنین، خواست‌های گروه‌های اقلیت در پاسخ به پرسش‌های باز سروی این تحقیق مورد تأکید قرار گرفته است. نتایج تحقیق خواست‌های بیشتری را در بر دارد. نمودار زیر صرف ده خواسته عمده آن‌را نشان می‌دهد.

تصویر ۴: ده خواسته عمده اقلیت‌ها در روند صلح برگرفته شده از سروی

۳.۳. مکانیزم مشارکت اقلیت‌ها: پیشنهادها و

نظریات شرکت کنندگان در تحقیق

موارد زیر مرحله‌ای است که مکانیزم مشارکت اقلیت‌ها را براساس پیشنهادات خودشان نشان می‌دهد. سایر مکانیزم‌های مشارکت را در بخش پیشنهادهای تحقیق آورده ایم.

۱. ایجاد یک ائتلاف یا شورای عالی اقلیت‌ها

معلومات استخراج شده از تحقیق نشان می‌دهند که مردم به استراتژی‌های مختلفی اشاره می‌کنند که می‌توان از آنها برای دخیل ساختن اقلیت‌ها در روند صلح استفاده کرد. یک استراتژی این است

که شورای بزرگ اقلیت‌ها یا ائتلاف بزرگ اقلیت‌ها تشکیل و حمایت شود تا اقلیت‌ها بتوانند از آن طریق دیدگاه‌ها، نگرانی‌ها و خواست‌های شان را مطرح کنند. با وجود چنین فرصتی، اقلیت‌ها احساس اعتماد به نفس بیشتری خواهند کرد که به نگرانی‌های شان به نحو شایسته رسیدگی می‌شود و بنابراین، از به رسمیت شناخته شدن جوامع شان توسط حکومت در تحولات و روندهای سیاسی مذاکرات صلح اطمینان حاصل می‌کنند. در واقع، این شورا می‌تواند به نحو مؤثر نقش برجسته‌ای در دفاع و حمایت از حقوق و منافع اقلیت‌ها ایفا کند. علاوه بر این و مرتبط با همین مسئله، پاسخگویان پیشنهاد کردند که صدور فرمانی توسط رئیس جمهور یا رئیس شورای صلح، نشان دهنده موضع رسمی حکومت بوده و مشارکت اقلیت‌ها را در روند صلح تسهیل می‌کند.^{۴۳}

ب. فعالیت‌های جامعه مدنی و رسانه‌ها

علاوه بر این، جامعه مدنی نیز می‌تواند در ارتباط برقرار کردن بین اقلیت‌ها و مسئولان مربوطه، بخصوص سازمان‌های حکومتی برای طرح نگرانی‌های آنان، از طریق دادخواهی و پیوند دادن حکومت و اقلیت‌ها نقش مهمی ایفا کند. اقلیت‌ها همچنین، پیشنهاد می‌کنند که یک راه ممکن برای دخیل ساختن و دادخواهی آن است که "اقلیت‌ها دیدگاه‌ها و نگرانی‌های شان را از طریق رسانه‌های اجتماعی به شیوه صلح آمیز و مدنی مطرح کنند. این کار به آنان کمک خواهد کرد که با سایر گروه‌ها در طرح دیدگاه‌های شان به رقابت بپردازند".^{۴۴} گفته می‌شود که استفاده گسترده از رسانه‌های اجتماعی مفیدترین شیوه برای حمایت از حقوق اقلیت‌ها است: "ما می‌توانیم از طریق کانال‌های رسانه‌های اجتماعی و نمایندگان جامعه مدنی در مذاکرات و گفتگوهای صلح شرکت کنیم".^{۴۵} بعلاوه، در بحث‌های متمرکز گروهی نیز اقلیت‌ها بر این باور بودند که اگر پایگاه، مجامع و گردهم آیی‌های باشد که آنان بتوانند با چاپ و نشر مقالات و موضع شان ادامه دهند و از طریق رسانه‌های محلی و ملی بازتاب یابند، آنان توانسته در گفتمان صلح نقش ایفاء کنند. در واقع، این اعلان آمادگی برای مشارکت در تحولات روند صلح جاری، به روشنی نشان دهنده تمایل واقعی اقلیت‌ها برای عضویت و مشارکت در سطح اجتماعی و ملی در جهت پیشرفت افغانستان است. همچنین، اقلیت‌ها با به رسمیت شناختن نقش جامعه مدنی به عنوان واسطه رساندن نگرانی‌های آنان به دولت، علاقه و تمایل شان

^{۴۳} بحث متمرکز گروهی، جوزجان، مختلطی از مردان و زنان (۲۰۲۰-۰۷-۱۸)

^{۴۴} بحث متمرکز گروهی، بلخ، مختلطی از مردان و زنان (۲۰۲۰-۰۷-۲۰)

^{۴۵} بحث متمرکز گروهی، بدخشان، مختلطی از مردان و زنان (۲۰۲۰-۰۷-۰۵)

را برای همکاری صادقانه با نهادهای مهم اجتماعی نشان داده اند که برای همبستگی ملی و پیشرفت اجتماعی کاملاً مثبت و دلگرم کننده است.

ج. تقویت ظرفیت نهادهای مستقل برای حمایت از اقلیت‌ها

مهم است که نهادهای نظارتی تقویت شود تا بر اقدامات انجام شده نظارت کند و صدای اقلیت‌ها را در روند صلح منعکس ساخته و به حکومت نیز برساند. به عنوان مثال، یک نهاد مستقلی چون کمیسیون مستقل حقوق بشر یا هر یک از سازمان‌های داخلی و بین‌المللی مرتبط با این موضوع می‌تواند به بهبود روند کمک کرده و بر شفافیت و مؤثریت این گونه مکانیزم‌ها و مجالس دادخواهی بیفزاید.^{۴۶} علاوه بر این، تقاضاهای جدی از کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان وجود دارد که یکی از کمیشنرهای خود را موظف به رسیدگی به مسائل اقلیت‌ها کند. به بعضی از کمیشنرها در کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان وظایف خاص سپرده شده است، اما به هیچ کمیشنری برای دفاع از حقوق اقلیت‌ها وظیفه داده نشده است. بنابراین، پیشنهاد این است که کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان؛ تحقیق، حفاظت و حمایت از حقوق اقلیت‌های آسیب پذیر را به یکی از کمیشنرهای خود بسپارد یا یک بخش خاصی برای بررسی تمام موضوعات و حقوق اقلیت‌ها ایجاد کند. این واحد خاص مربوط به اقلیت‌ها، باید با حکومت و سایر ارگان‌های غیر دولتی برای فراهم ساختن حمایت‌های اداری و فنی به منظور تأمین مشارکت (سیاسی و اقتصادی) اقلیت‌ها در حکومت و جامعه افغانستان به طور دوامدار کار کنند. این گونه نهادها می‌توانند با اقلیت‌ها ارتباط برقرار کرده و آنان را از حقوق دموکراتیک و شهروندی شان آگاه سازند.

^{۴۶} مصاحبه با مطلعین کلیدی، کابل (۲۰۲۰-۰۹-۱۳)

پیشنهاها

چنان که در فوق گذشت، یافته‌های این تحقیق زمینه پیشنهادهای ذیل را فراهم می‌سازد. حکومت افغانستان و جامعه بین‌المللی باید به این پیشنهادهای کلیدی توجه جدی نمایند:

- اتخاذ رویکردی اقلیت محور در روند صلح: اگرچه حقوق و آزادیهای اقلیتها بر اساس کنوانسیون‌های بین‌المللی محترم شمرده شده اند، بسیار مهم است که دولت افغانستان، جامعه بین‌المللی و طالبان نسبت به مذاکرات صلح، رویکرد اقلیت‌محور با توجه به اعلامیه ۱۸ دسامبر ۱۹۹۲ سازمان ملل راجع به حقوق اشخاص وابسته به اقلیت‌های قومی، ملی، زبانی و مذهبی، میثاق بین‌المللی حقوق سیاسی و مدنی و اعلامیه جهانی حقوق بشر اسلامی ۱۹۸۱ داشته باشند.
- دخیل سازی اقلیت‌های کوچک یا گروه‌های حاشیه‌ای و در نظر گرفتن منافع، نگرانی‌ها و آرزوهای آنان در مذاکرات جاری صلح و راه‌حل‌های پس از آن، از اهمیت اساسی برخوردار است.
- بازنگری احتمالی قانون اساسی در آینده باید بر اساس شمولیت تمام گروه‌ها، بخصوص اقلیت‌های کشور باشد. چارچوب بازنگری قانون اساسی باید شامل نمایندگان اقلیت‌ها به شمول اقلیت‌های کوچک باشد.
- تأسیس و حمایت از ائتلاف یا شورای بزرگ اقلیت‌ها (ائتلاف ملی اقلیت‌های افغانستان) در سطح ملی که به عنوان پلتفرمی در جهت لابیگری به نفع اقلیت‌ها عمل کند.
- نیاز مبرم به تقویت ظرفیت نهادهای مستقلی چون کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان وجود دارد تا از طریق آنان حمایت‌های بالقوه و لازم از خواست‌ها، نگرانی‌ها و اولویت‌های اقلیت‌های حاشیه‌ای در روند صلح صورت گیرد. در کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان تا حالا واحد خاصی برای مسایل اقلیت‌ها وجود ندارد. واحد مشابه می‌تواند توسط کمیسیون مستقل اصلاحات اداری و خدمات ملکی نیز ایجاد گردد.
- آشتی ملی و عدالت: در حالیکه دخیل ساختن تمام جوانب افغان در روند صلح ضروری است، برای راه‌حل پس از صلح، ایجاد یک ارگان مستقل، تحت نظارت قوه قضائیه

افغانستان نیاز است تا به تحقیق پرداخته و عدالت را در زمینه جرایم ضد بشری و خشونت-
های جنگی تطبیق کند. عدالت انتقالی برای حقوق قربانیان جنگ و پایداری صلح ضروری
است.

کتاب شناسی

۱. Barfield, Thomas. Afghanistan in the Twentieth Century: State and Society in Conflict. Princeton University Press, ۲۰۰۲.
۲. Burgess, Heidi "Peace Process". Beyond Intractability. ۲۰۰۴.
https://www.beyondintractability.org/essay/peace_processes
۳. Collins, Joseph. Understanding War in Afghanistan. National Defense University Press. Washington, D.C. ۲۰۱۱
۴. Dubow, Benjamin. Ethnicity, Space and Politics in Afghanistan, University of Pennsylvania, Penn Libraries, ۲۰۰۹.
۵. Galtung, J, and Dietrich F. "Positive and negative peace." In Johan Galtung, pp. ۱۷۳-۱۷۸. Springer, Berlin, Heidelberg, ۲۰۱۳.
۶. Goulding, Marrack. "Public participation and international peacemaking." Owing The Process: Public Participation In Peacemaking. Accord ۱۳, ۲۰۰۲.
۷. International Alert. "What is Peacebuilding?". Available at:
<https://www.international-alert.org/what-we-do/what-is-peacebuilding>
۸. Islamic Republic of Afghanistan, Constitution of Islamic Republic of Afghanistan. ۲۰۰۴.
۹. Jawad, Nassim. "Afghanistan A Nation of Minorities." In Minority Rights Group International Reprot, Manchester Free Press, ۱۹۹۲.

۱۰. کاظمی سید رضا، آخرین قرغیز در افغانستان:

۲۰۱۲ <<https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/context-culture/on-the-roof-of-the-world-the-last-kyrgyz-in-afghanistan/>> (accessed Nov ۲۰, ۲۰۲۰)

۱۱. Khadija Hossaini and Thomas Ruttig, AAN, ۲۰۲۰.

<https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/context-culture/citizens-finally-but-no-place-to-settle-the-magats-one-of-afghanistans-most-marginalised-minorities/> (accessed Nov ۲۰, ۲۰۲۰)

۱۲. Lewis, M. P., Simons, G. F., & Fennig, C. D. (۲۰۱۳). Ethnologue: Languages of the World, Texas: SIL International

۱۳. Maley, Wilaim. The Afghanistan Wars, Palgrave Macmillan. New York City, USA. ۲۰۰۲

۱۴. Marsden, Peter. "Afghanistan: Minorities, Conflict and the Search for Peace." In Minority Rights Group International Report.

۱۵. Minority Rights Group

<https://minorityrights.org/minorities/uzbeks-and-turkmens/> (accessed Nov ۲۰, ۲۰۲۰)

۱۶. Minority Rights Group, ۲۰۱۷,

<https://minorityrights.org/minorities/jogi-chori-frosh/> (accessed Nov ۱۰, ۲۰۲۰)

۱۷. Nilsson, D., ۲۰۱۲. Anchoring the peace: Civil society actors in peace accords and durable peace. International Interactions, ۳۸(۲), pp.۲۴۳-۲۶۶.

۱۸. Paffenholz, T. and Ross, N., ۲۰۱۵. Inclusive Peace Processes—An Introduction. Development Dialogue, ۶۳(Part ۱), pp.۲۸-۳۷.

۱۹. Paffenholz, T. and Ross, N., Preventing violence through inclusion: from building political momentum to sustaining peace, Inclusive Peace & Transition Initiative (IPTI), November ۲۰۱۷.

۲۰. Qizilbash, Gujur, Wakhi and other minorities see
<https://joshuaproject.net/people_groups/۱۴۴۹۸/AF> (accessed Dec ۰۱, ۲۰۲۰)

۲۱. Sadr, Omar. "Afghanistan, The vulnerabilities of Minorities." In South Asia State of Minorities Report ۲۰۱۶, Mapping the Terrain. Action Enterprise, Bangalore, India, ۲۰۱۶.

۲۲. قانون اساسی جمهوری اسلامی افغانستان، ۲۰۰۴

۲۳. طلوع نیوز:

۲۰۱۶ <https://tolonews.com/afghanistan/nearly-۹۹-hindus-sikhs-left-afghanistan-last-three-decades> (accessed Dec ۰۴, ۲۰۲۰)

۲۴. United Nations, ۲۰۱۲. The United Nations Guidance for Effective Mediation.

۲۵. United Nations High Commissioner for Refugees for the Office of the High Commissioner for

۲۶. Human Rights' Compilation Report –Universal Periodic Review: Afghanistan.

ضمیمه ۱: فهرست و شرح اقلیت‌هایی که در این تحقیق شامل بوده‌اند

ترکمن

ترکمن‌ها عمدتاً در شمال افغانستان ساکن هستند، منشأ ترکمن‌های افغانستان قبائل ترک آسیای مرکزی است.^{۴۷} اگرچه تعداد دقیق جمعیت ترکمن به دلیل نواقص در کار اداره احصائیه مرکزی معلوم نیست، اما تعداد تقریبی جمعیت ترکمن‌ها مطابق با آمار گروه دفاع از حقوق اقلیت‌ها حدود سه درصد کل جمعیت کشور است.^{۴۸} در باره میزان حضور اقتصادی و سیاسی ترکمن‌ها نیز باید تحقیقات بیشتری صورت گیرد. ترکمن‌ها مسلمان سنی و پیرو مذهب حنفی هستند و زبان شان ترکمنی است که در میان سایر زبانهای رایج در کشور در مناطقی که اکثریت مردم به آن تکلم می‌کنند در کنار پنج زبان دیگر به عنوان سومین زبان رسمی شناخته شده است.^{۴۹}

اسماعیلی

مسلمانان شیعه اسماعیلی شامل گروه‌های قومی تاجک، هزاره و پامیری می‌شوند. اعضای این گروه، افرای دارای هویت مختلط می‌باشند. مقر اصلی زندگی شیعیان اسماعیلی شمال و شمال غرب گذرگاه سالنگ؛ یعنی به امتداد شاهراه کابل – مزار شریف از سلسله جبال هندوکش می‌باشد. تعداد قابل توجهی از شیعیان اسماعیلی در شمال شرق کشور نیز زندگی می‌کنند.^{۵۰}

^{۴۷}Peter Marsden, Peter. "Afghanistan: Minorities, Conflict and the Search for Peace." In *Minority Rights Group International Report*, p۱۰.

^{۴۸} Minority Rights Group <https://minorityrights.org/minorities/uzbeks-and-turkmens/> (accessed Nov ۲۵, ۲۰۲۰)

^{۴۹} قانون اساسی جمهوری اسلامی افغانستان، ماده ۱۶.

^{۵۰} Jawad, Nassim. "Afghanistan A Nation of Minorities." In *Minority Rights Group International Reprot*, Manchester Free Press, ۱۹۹۲.

بلوچ و براهوی

نسیم جواد تقریباً رقم دقیقی از جمعیت بلوچ و براهوی ارائه کرده است که به ادعای وی حدود سیصد هزار نفر هستند. آنان در مناطق جنوب و جنوب غرب زندگی می‌کنند. بلوچ و براهوی پیروان اسلام سنی هستند و به زبان بلوچی و براهوی تکلم می‌کنند.^{۵۱} جمعیت بلوچ و براهوی همچون سایر اقلیت‌ها از گروه‌های قومی حاشیه‌ای هستند که در معرض تبعیض بوده‌اند. به عنوان مثال، تا جایی که مربوط به زبان می‌شود، آنان در زمان حاکمیت طالبان مجبور بودند به زبان پشتو تکلم کنند و نه زبان مادری شان.^{۵۲}

نورستانی

نورستانی‌ها در دره‌های دور افتاده شرق افغانستان در جنوب بدخشان زندگی می‌کنند. قبائل نورستان هر کدام زبان و فرهنگ خاص خود را دارند و نسب شان را به سپاهیان اسکندر می‌رسانند.^{۵۳} نورستانی‌ها در اواخر قرن نوزدهم با حمله امیر عبدالرحمان خان به این منطقه که پیش از آن کافرستان خوانده می‌شد با رها کردن آئین بت پرستی، به اجبار مسلمان شدند و منطقه نیز به نورستان تغییر نام داد. نورستانی‌ها در درجه نخست از طریق پرورش بز معیشت شان را تامین می‌کنند.^{۵۴}

جمعیت نورستانی‌ها یکصد هزار نفر برآورد می‌شود که عمدتاً در شرق افغانستان و نیز در میان قبائل پشتون کُرن، کالاش‌ها در چترال پاکستان و تاجک‌های بدخشان در شمال افغانستان، زندگی می‌کنند.^{۵۵} نورستانی‌ها به زبان نورستانی تکلم می‌کنند.

^{۵۱} همان، ص ۱۲

^{۵۲} Sadr, Omar. "Afghanistan, The vulnerabilities of Minorities." In *South Asia State of Minorities Report 2016, Mapping the Terrain*. Action Enterprise, Bangalore, India, ۲۰۱۶. p۶۹.

^{۵۳} همان

^{۵۴} Marsden, Peter. "Afghanistan: Minorities, Conflict and the Search for Peace." In *Minority Rights Group International Report.*, p۳۴.

^{۵۵} Jawad, Nassim. "Afghanistan A Nation of Minorities." In *Minority Rights Group International Reprot*, Manchester Free Press, ۱۹۹۲, p۱۲

قرلباش

قرلباش‌ها یکی از اقلیت‌ها کوچک افغانستان و پیرو مذهب شیعه دوازده امامی هستند. اکثر قزلباش‌ها شهرنشین می‌باشند و در بست‌های عالی دستگاه اداری افغانستان کار می‌کرده‌اند. قزلباشان افغانستان در کابل، هرات، لوگر و مزار شریف و همچنین برخی از روستاهای افغانستان مرکزی زندگی می‌کنند و زبان‌شان دری است.^{۵۶}

قرغیز

قبائل کوچی قرغیز در واخان، یکی از ولسوالی‌های بدخشان افغانستان زندگی می‌کنند. دین شان اسلام و جمعیت شان قریب به دو هزار نفر است و به زبان قرغیزی تکلم می‌کنند.^{۵۷}

ایماق

اگرچه تعداد دقیق ایماق‌ها در افغانستان مشخص نیست، اما برآورد می‌شود که جمعیت شان حدود هشت‌صد هزار نفر باشد که در غرب و شمال غرب کشور زندگی می‌کنند.^{۵۸}

سیک‌ها و هندوها

سیک‌ها و هندوها در افغانستان یکی از منزوی‌ترین گروه‌های قومی و دینی هستند که به طور خاص مورد تبعیض و سرکوب قرار گرفته‌اند. یک دلیل عمده به انزوا کشیده شدن و اعمال تبعیض علیه آنان، نژاد و باورهای شان است. براساس گزارش تحقیقاتی طلوع نیوز که در جون ۲۰۱۶ به نشر رسید، جمعیت سیک و هندو، حدود ۹۹ درصد آنان، طی سه دهه اخیر افغانستان را ترک کرده‌اند. جمعیت هندو و سیک افغانستان در دهه ۱۹۸۰، ۲۲۰۰۰۰ نفر بوده است. این تعداد در دهه ۱۹۹۰

^{۵۶} Qizilbash in Afghanistan, <https://joshuaproject.net/people_groups/۱۴۴۹۸/AF> (accessed Dec ۰۱, ۲۰۲۰).

^{۵۷} Kazimi, Sayed Reza, On the roof of the world: the last Kyrgyz in Afghanistan, ۲۰۱۲ <<https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/context-culture/on-the-roof-of-the-world-the-last-kyrgyz-in-afghanistan/>> (accessed Nov ۲۰, ۲۰۲۰)

^{۵۸} Jawad, Nassim. "Afghanistan A Nation of Minorities." In *Minority Rights Group International Report*, Manchester Free Press, ۱۹۹۲, P. ۱۴

در هنگام حاکمیت مجاهدین به ۱۵۰۰۰ نفر کاهش یافت و در سال ۲۰۱۶ میلادی جمعیت هندو و سیک افغانستان به ۱۳۵۰ نفر رسید^{۵۹} و این کاهش همچنان ادامه یافت.

پشه‌ای

یکی از اقلیت‌های دیگر افغانستان پشه‌ای یا پشایی است و به زبان پشه‌ای تکلم می‌کنند که دارای چهار لهجه است. پشه‌ای‌ها گاهی از زبان پشتو برای تفهیم و تفاهم در لهجه‌های چهارگانه خود استفاده می‌کنند. آنان پیرو اسلام سنی هستند و عمدتاً در ولایات لغمان، کاپیسا، و ننگرهار زندگی می‌کنند.

وخی

وخی‌ها در افغانستان در روستاهای کوچک و دور افتاده دره واخان از کوهستانهای بدخشان زندگی می‌کنند. وخی‌ها عمدتاً در ۶۴ قریه در کناره‌های رود پنج در گذرگاه واخان بود و باش دارند. قرغیزها در ارتفاعات کوهستانی و وخی‌ها در مناطق پست جلگه‌ای زندگی می‌کنند. وخی‌ها عمدتاً شیعه اسماعیلی هستند. البته برخی مسلمانان سنی و عده‌ای هم شیعه دوازده امامی می‌باشند. جمعیت وخی‌ها ۲۱۰۰۰ نفر برآورد می‌شود و زبان شان وخی است.^{۶۰}

گوجر

گوجرها یا گجرها از سه تیره نزدیک و مرتبط به هم تشکیل شده‌اند که در مجموع، "گوجر راجستانی" نامیده می‌شوند. گوجرها در افغانستان، پاکستان و چندین ایالت شمال شرقی هندوستان زندگی می‌کنند. اکثر گوجرهای افغانستان گروه‌های سیار هستند که از طریق عرضه و تعمیر وسایل منزل، نواختن موسیقی، سوداگری و فال بینی امرار معاش می‌کنند. گوجرها به زبان گوجری، شاخه‌ای از

^{۵۹} طلوع نیوز، ۲۰۱۶، <https://tolonews.com/afghanistan/nearly-99-hindus-sikhs-left-afghanistan-last-three-decades> (accessed Dec ۰۴, ۲۰۲۰)

^{۶۰} وخی در افغانستان، https://ioshuaproject.net/people_groups/۱۸۱۹۳/AF

زبان هندی-آریایی تکلم می‌کنند. گوجرهای افغانستان به پشتو و دری نیز تکلم می‌کنند و مسلمان هستند.^{۶۱}

عرب‌ها

عرب‌های افغانستان در ولایات قندوز، تخار و بغلان زندگی می‌کنند. گروه‌های کوچکی از عرب‌ها در ولایات میمنه و فاریاب نیز بود و باش دارند. عرب‌ها پیرو اسلام سنی هستند و به دری و ازبکی تکلم می‌کنند. آنان خود را همچنان عرب می‌دانند؛ اگرچه از اواخر قرن چهاردهم به این سو، هیچ ارتباط هویتی با عرب‌های خاورمیانه نداشته و به زبان عربی نیز تکلم نمی‌کنند.^{۶۲}

گروه قومی سادات

یکی از گروه‌های اقلیت در افغانستان سادات است که در سراسر کشور در میان سایر گروه‌های قومی پراکنده هستند و پیرو مذهب سنی، شیعه دوازده امامی و اسماعیلی می‌باشند. هویت سادات بخصوص هنگامی برجسته شد که آنان در ماه می ۲۰۱۸ از حکومت درخواست کردند که قومیت سادات را در تذکره الکترونیکی بگنجانند.

جوگی‌ها و جت‌ها

افغانستان به عنوان یک کشور متشکل از اقلیت‌های قومی و مذهبی دارای جمعیت‌های فاقد سرزمین نیز می‌باشد. یکی از جمعیت‌های مشهور فاقد سرزمین در سراسر کشور جوگی‌ها است که همچنین وابسته به جمعیت چوری فروش، یکی از اقلیت‌های کشور می‌باشد. گفته می‌شود که جوگی و چوری فروش جمعیت‌های نیمه کوچی و متعلق به اقلیت پرشمارتر جت‌ها هستند که به ترتیب پیشینه خود را به تاجکستان و پاکستان می‌رسانند و در طول تاریخ دست به مهاجرت‌های فصلی در افغانستان و کشورهای همسایه زده‌اند. همچون سایر گروه‌های اقلیت، هیچ آمار دقیقی از جمعیت جوگی‌ها در

^{۶۱} گجر در افغانستان، <https://joshuaproject.net/people_groups/۱۷۵۴۹/AF>

^{۶۲} <http://countrystudies.us/afghanistan/۴۴.htm> (accessed Nov ۲۵, ۲۰۲۰)

افغانستان وجود ندارد؛ با این حال، برآوردها نشان می‌دهند که جت‌ها و جوگی‌ها بین بیست تا سی هزار نفر جمعیت داشته باشند. گفته می‌شود که جوگی‌ها مسلمانان سنی و دری زبان هستند.^{۶۳}

این واقعیت که آنان تاکنون فاقد تذکره هستند و در انزوا باقی مانده اند، به خودی خود نشان دهنده میزان حاشیه‌ای بودن شان است. البته، علی رغم اشتراکات زبانی و مذهبی که این گروه‌های جمعیتی با سایر گروه‌های قومی دارند، به دلیل این که اجدادشان از سرزمین‌های دیگری آمده‌اند، در معرض تبعیض قرار دارند. بر اساس مطالعات یونسکو در سال ۲۰۱۱ که در کابل و مزار شریف انجام گرفت، ۸۰ درصد از این گروه‌های جمعیتی، هیچ نوع سند هویتی ندارند. برخی از گزارش‌های خبری که حاکی از داشتن ۸۳ درصد سند هویتی است، با عنوان کوچی بیان شده است که گروه قومی متفاوت است. به طور کلی تفکیک انواع گروه‌های غیرشهروند برای محققان بسیار دشوار است؛ زیرا افراد فاقد سرزمین، مهاجر، کوچی به عنوان یک گروه قومی یا حتی پناه جو به شمار نمی‌روند. این گروه در پایین ترین رده افراد غیر شهروند قرار می‌گیرند.

ضمیمه ۲: ابزار جمع آوری معلومات

ضمیمه ۲،۱: رهنمود مصاحبه گروهی

معرفی و اخذ رضایت

نام من _____ است و بحیث محقق با موسسه حقوق بشر و محو خشونت / شبکه جامعه مدنی و حقوق بشر کار می‌کنم. هر دو نهاد سازمان‌های غیرانتفاعی می‌باشند.

هدف تحقیق

به عنوان یکی از اجزای پروژه، ما یک تحقیق جامع را در مورد مشارکت اقلیت‌های قومی و مذهبی در روند صلح انجام می‌دهیم. هدف این تحقیق فهمیدن خواست‌ها و نظریات این گروه‌ها در مورد روند صلح و دادخواهی برای شامل ساختن خواست‌های آنها در اجندای روند صلح است.

^{۶۳} . Minority Rights Group, ۲۰۱۷, <https://minorityrights.org/minorities/jogi-chori-frosh/>

(accessed Nov ۱۰, ۲۰۲۰)

ما بحث‌های گروهی را با اعضای گروه‌های اقلیت قومی و مذهبی انجام می‌دهیم و می‌خواهیم که تجربه و نظریات شما را در مورد روند جاری صلح و تاثیر آن بر گروه‌های آسیب‌پذیر و اقلیت‌ها بدانیم. نظریات و پیشنهاد‌های شما ما را در دادخواهی برای ساختن خواست‌های اقلیت‌های قومی و مذهبی در روند صلح کمک خواهد کرد.

پیش از اینکه بحث گروهی را شروع کنیم من باید چند موضوع اخلاقی را در مورد این تحقیق با شما در میان بگذارم.

- لطفاً به خاطر داشته باشید که اشتراک شما در این بحث گروهی داوطلبانه است؛

- هر وقتی که شما بخواهید می‌توانید از گفتگو صرف نظر کنید؛

- نظریات شما محرم بوده و موسسه حقوق بشر و محو خشونت/ شبکه جامعه مدنی و حقوق بشر معلومات شما را با دیگران شریک نمی‌کند؛

- موسسه حقوق بشر و محو خشونت/ شبکه جامعه مدنی و حقوق بشر در نشریاتی مرتبط با معلومات و نظریاتی که شما در این مصاحبه بیان می‌کنید نام شما را ذکر نمی‌کند؛

- شما به ما اجازه می‌دهید که گفتگو را ضبط کنیم. صدای ضبط شده به غیر از موارد فوق برای هیچ منظور دیگری استفاده نمی‌شود، و در یک محل کمپیوتری مصئون مربوط به موسسه نگهداری می‌شود.

در صورتی که کدام نظر و یا نگرانی داشته باشید می‌توانید که با من یا با همکاران من به تماس شوید.

معلومات شخصی سوپروایزر من چنین است:

شماره تماس مسئول ولایتی:

ایمیل مسئول ولایتی:

ایمیل مسئول تحقیق:

پیش از اینکه بحث را شروع کنیم آیا کدام سوالی از من دارید؟

معلومات عمومی برای تنظیم و مدیریت دیتا

نام محقق: _____

تاریخ مصاحبه گروهی: _____

ولایت: _____

ولسوالی / ناحیه: _____

مشخصات شرکت کننده‌گان در مصاحبه گروهی

شماره تلفون یکی از اشتراک کننده‌گان: _____

شماره	نام	سن	جنسیت	سطح تحصیل	قومیت	شغل	مذهب/دین ^{۶۴}
۱							
۲							
۳							
۴							
۵							
۶							
۷							
۸							
۹							
۱۰							

سوالات

بخش اول: روند جاری صلح

۱. دیدگاه کلی تان در باره روند صلح فعلی چیست؟ (سوالات تعقیبی: نظر به جواب پاسخ دهنده از ایشان وضاحت بخواهید).
۲. با توجه به پریزینتشن که ارائه شد، یک روند صلح ایده آل از نظر شما، به عنوان یک اقلیت قومی/مذهبی، چگونه باید باشد؟
۳. شما به عنوان یک اقلیت قومی، به چی اندازه خود را شامل روند فعلی صلح میدانید؟ (سوالات تعقیبی: چگونه؟ نوع مشارکت تانرا در روند صلح بیان کنید. نظر به بحث که در قسمت سطح مشارکت در پریزینتیشن داشتیم مثال‌های از شمولیت خود را در روند صلح بیان کنید).
۴. آیا میزان شمولیت شما در روند صلح کافی است؟ (سوالات تعقیبی: اگر آری، چگونه؟ اگر نه، چرا؟ از نظر شما، چی عواملی مانع مشارکت شما به عنوان یک اقلیت، در روند صلح می شود؟ چی باید شود تا این موانع برداشته شوند؟)
۵. نگرانی شما در باره روند صلح و خواست‌های شما از روند صلح چیست؟
۶. اولیت‌های شما به عنوان یک اقلیت، که باید در موافقت نامه صلح در نظر گرفته شود چیست؟ (سوالات تعقیبی: چی نکات عمده باید در موافقت نامه صلح شامل ساخته شود؟)

^{۶۴} در صورت که این سوال حساسیت ایجاد کند نهرسید.

بخش دوم: مراحل روند صلح (پیش از مذاکره، جریان مذاکره، بعد از مذاکره)

۷. به نظر شما، آیا مذاکرات صلح بین آمریکا و طالبان و بعد طالبان و دولت افغانستان به صلح پایدار خواهد انجامید؟ (سوالات تعقیبی: چرا چنین فکر میکنید؟ از نظر شما به عنوان یک اقلیت، نقاط قوت و ضعف این روند چیست؟)
۸. چی چیزی باید بعد از توافق صلح انجام شود تا صلح پایدار بماند و جنگ ادامه نیابد؟

بخش سوم: بازیگران روند صلح (در سطح ملی، ولایت، ولسوالی و قریه جات)

۹. از میان بازیگران صلح که در پریزینتشن ارائه شد، کدام اش در سطح ملی، ولایتی، ولسوالی و قریه جات مهم است؟ چرا؟
۱۰. در میان این بازیگران، شما به عنوان یک اقلیت، خود را در کجا می بینید؟
۱۱. تا حالا برای شریک ساختن نگرانی ها و درج مطالبات تان، به چی میزان با این بازی گران در ارتباط بوده اید؟

بخش چهارم: چارچوب دادخواهی: نگرانی، مطالبات و ابزارهای دادخواهی

۱۲. باتوجه به بحث که در باره ابزارها و شیوه های دادخواهی در پریزینتشن کردیم، کدام ابزارها میتواند برای شمولیت حقوق، رفع نگرانی و درج مطالبات تان، به عنوان یک اقلیت، در روند صلح مؤثر واقع شود؟ (سوال تعقیبی: چی روش های دیگری را برای دادخواهی پیشنهاد می کنید که در افغانستان مؤثر واقع شود؟)
۱۳. مثالهای از فعالیت را که اگر شما (یا کسی/گروهی دیگری که شما می شناسید) برای تاثیر گذاری بر روند صلح انجام داده باشید برای ما بگویید.
۱۴. بهترین روش های حل منازعات را که شما در ولایت یا ولسوالی تان دارید و میتواند منازعه را حل کند برای ما بگویید تا بتوان از آن در روند صلح کار گرفت.

بخش پنجم: مکانیزم شمولیت در روند صلح

۱۵. با توجه به شیوه های شمولیت در روند صلح در سائر کشورها، که در پریزینتشن ارائه کردیم، کدام شیوه میتواند برای شمولیت شما به عنوان یک اقلیت، در روند صلح مؤثر واقع شود؟ چرا؟
۱۶. چرا شیوه های در افغانستان کار نخواهد داد؟ (لطفا شیوه را که آنها ذکر نمی کنند یا می گویند مؤثر نیست دراین قسمت بپرسید.)

نوت برای محقق: شیوه ها عبارت بودند از: نمایندگی، مستقیم، نظارت، مشاوره، مشارکت جمعی، تصمیم گیری جمعی و اقدام جمعی.

تشکر از اشتراک شما دراین بحث. معلومات که ارائه کردید خیلی مفید بود. پیش از آنکه بحث را خاتمه دهیم، آیا مطلب مرتبط به بحث هست که من نپرسیده باشم و شما بخواهید با ما در میان گذارید؟
سلامت باشید!

ضمیمه ۲،۲: رهنمود مصاحبه با متخصصان

معرفی و اخذ رضایت

نام من _____ است و بحیث محقق با موسسه حقوق بشر و محو خشونت/ شبکه جامعه مدنی و حقوق بشر کار می کنم. هر دو نهاد سازمان های غیرانتفاعی می باشند.

هدف تحقیق

به عنوان یکی از اجزای پروژه، ما یک تحقیق جامع را در مورد مشارکت اقلیت های قومی و مذهبی در روند صلح انجام می دهیم. هدف این تحقیق فهمیدن خواست ها و نظریات این گروه ها در مورد روند صلح و دادخواهی برای شامل ساختن خواست های آنها در اجندای روند صلح است.

ما مصاحبه های را با مقامات و اشخاص خبره در مورد روند صلح انجام می دهیم و می خواهیم که تجربه و نظریات شما را در مورد روند جاری صلح و تاثیر آن بر گروه های آسیب پذیر و اقلیت ها بدانیم. نظریات و پیشنهاد های شما ما را در دادخواهی برای شامل ساختن خواست های اقلیت های قومی و مذهبی در روند صلح کمک خواهد کرد.

پیش از اینکه مصاحبه را شروع کنیم من باید چند موضوع اخلاقی را در مورد این تحقیق با شما به بحث بگیرم.

- لطفاً به خاطر داشته باشید که اشتراک شما در این مصاحبه داوطلبانه است؛

- هر وقتی که شما بخواهید می توانید از مصاحبه صرف نظر کنید؛

- نظریات شما محرم بوده و موسسه حقوق بشر و محو خشونت/ شبکه جامعه مدنی و حقوق بشر معلومات شما را با دیگران شریک نمی کند؛

- موسسه حقوق بشر و محو خشونت/ شبکه جامعه مدنی و حقوق بشر در نشریاتی مرتبط با معلومات و نظریاتی که شما در این مصاحبه بیان می کنید نام شما را ذکر نمی کند؛

- شما به ما اجازه می دهید که گفتگو را ضبط کنیم. صدای ضبط شده به غیر از موارد فوق برای هیچ منظور دیگری استفاده نمی شود، و در یک محل کمپیوتری مصئون مربوط به موسسه نگهداری می شود.

در صورتی که کدام نظر و یا نگرانی داشته باشید می توانید که با من یا با همکاران من به تماس شوید.

معلومات شخصی من چنین است:

شماره تماس مصاحبه کننده:

ایمیل مصاحبه کننده:

ایمیل مسئول تحقیق:

پیش از اینکه مصاحبه را شروع کنیم آیا کدام سوالی از من دارید؟

معلومات عمومی برای تنظیم و مدیریت دیتا

نام محقق: _____

تاریخ مصاحبه گروهی: _____

ولایت: _____

ولسوالی / ناحیه _____

معلومات شخصی مصاحبه شونده:

نام: _____ سن: _____ جنس: مرد/ زن

وظیفه: _____ قومیت: _____ شغل _____

شماره تلفن: _____

سوالات

بخش اول: روند جاری صلح

۱. دیدگاه کلی تان در باره روند صلح فعلی چیست؟ (سوالات تعقیبی: نظر به جواب پاسخ دهنده از

ایشان وضاحت بخواهید.)

۲. یک روند صلح ایده‌آل از نظر شما، چگونه باید باشد؟

۳. چی میزان اطمینان دارید که توافق صلح با طالبان جنگ را در افغانستان خاتمه بخشد؟ چرا؟

۴. آیا تا حالا، روند صلح برای اقلیت‌های مسلط و غیر مسلط افغانستان همه شمول بوده است؟

(سوالات تعقیبی: اگر آری، چگونه؟ اگر نه، چرا؟ مثال‌های از همه شمول بودن آن بگویید. اگر

همه شمول نبوده، چی عواملی مانع مشارکت اقلیت‌های غیر مسلط، در روند صلح می شود؟ چی

باید شود تا این موانع برداشته شوند؟)

۵. اولیت‌های اقلیت‌های غیر مسلط، که باید در روند صلح در نظر گرفته شود چیست؟

۶. نگرانی آنان در باره روند صلح چیست؟ چی تغییرات باید در موافقت نامه گنجائیده شود تا

اقلیت‌های غیر مسلط صدا، رفع نگرانی و اولویت‌های خود را در آن ببینند؟

بخش دوم: مراحل روند صلح (پیش از مذاکره، جریان مذاکره، بعد از مذاکره)

۷. به نظر شما، آیا مذاکرات صلح بین آمریکا و طالبان و سپس طالبان و دولت افغانستان به صلح

پایدار خواهد انجامید؟ (سوالات تعقیبی: چرا چنین فکر میکنید؟ از نظر شما نقاط قوت و ضعف

این روند چیست؟)

۸. چی چیزی باید بعد از توافق صلح انجام شود تا صلح پایدار بماند و جنگ ادامه نیابد؟

بخش سوم: بازیگران روند صلح (در سطح ملی، ولایت، ولسوالی و قریه جات)

۹. بازیگران بین المللی، منطقه‌ای، ملی، و محلی صلح در افغانستان کی ها هستند؟

۱۰. در میان این بازیگران، شما جایگاه اقلیت‌های غیر مسلط افغانستان را در کجا می بینید؟ (سوال تعقیبی: برای شریک ساختن نگرانی و درج مطالبات شان، تا حالا آنان به چی میزان با این بازیگران در ارتباط بوده اند؟)

بخش چهارم: چارچوب دادخواهی: نگرانی، مطالبات و ابزارهای دادخواهی

۱۱. کدام ابزارهای دادخواهی میتواند برای شمولیت حقوق، رفع نگرانی و درج مطالبات اقلیت‌های غیر مسلط افغانستان در روند صلح مؤثر واقع شود؟

۱۲. مثال‌های از فعالیت را که اگر اقلیت‌های غیر مسلط در افغانستان برای تأثیر گذاری بر روند صلح انجام داده باشد برای ما بگویید.

۱۳. بهترین روش‌های حل منازعات را که در سطح ولایات یا ولسوالی های افغانستان رایج و کارا است و میتواند منازعه را حل کند برای ما بگویید تا بتوان از آن در روند صلح کار گرفت.

۱۴. برای اینکه بتوان روند فعلی صلح را برای اقلیت‌های غیر مسلط افغانستان، همه شمول ساخت، چی مکانیزم و شیوه‌های را پیشنهاد می کنید؟ (سوالات تعقیبی: چی کارهای را آنان میتوانند انجام دهند؟ چی کارهای را دیگران از قبیل جامعه مدنی، مطبوعات، کمسیون مستقل حقوق بشر و سائرین، می توانند برای آنان انجام دهند؟)

تشکر از اشتراک شما دراین مصاحبه. معلومات که ارائه کردید خیلی مفید بود. پیش از آنکه بحث را خاتمه دهیم، آیا مطلب مرتبط به بحث هست که من نپرسیده باشم و شما بخواهید با ما در میان گذارید؟ سلامت باشید!

ضمیمه ۲،۳: پرسش نامه برای سروی

معرفی و اخذ رضایت

نام من (نام خود را بگویید) است و بحیث محقق با موسسه حقوق بشر و محو خشونت کار می کنم.

هدف این تحقیق

به عنوان یکی از اجزای پروژه، ما یک تحقیق جامع را در مورد مشارکت اقلیت‌های قومی و مذهبی در روند صلح انجام میدهم. هدف این تحقیق فهمیدن خواست ها و نظریات این گروه ها در مورد روند صلح و دادخواهی برای شامل ساختن خواست‌های آنها در اجندای روند صلح است. ما مصاحبه‌های را با اعضای گروه های اقلیت قومی و مذهبی انجام می دهیم و می خواهیم که تجربه و نظریات شما را در مورد روند جاری صلح و تاثیر آن بر گروه های آسیب پذیر و اقلیت‌ها بدانیم. نظریات و پیشنهادهای شما ما را در دادخواهی برای شامل ساختن خواست‌های اقلیت‌های قومی و مذهبی در روند صلح کمک خواهد کرد.

پیش از اینکه مصاحبه را شروع کنیم من باید چند موضوع اخلاقی را در مورد این تحقیق با شما به بحث بگیرم.

- لطفاً به خاطر داشته باشید که اشتراک شما در این مصاحبه داوطلبانه است؛
- هر وقتی که شما بخواهید می توانید از مصاحبه صرف نظر کنید؛
- نظریات شما محرم بوده و موسسه حقوق بشر و محو خشونت هیچ معلوماتی را با دیگران شریک نمی کند؛
- موسسه حقوق بشر و محو خشونت در نشریات مرتبط با معلومات و نظریاتی که شما در این مصاحبه بیان می کنید نام شما را ذکر نمی کند؛

پیش از اینکه مصاحبه را شروع کنیم آیا کدام سوالی از من دارید؟

هدایات برای سروی کننده:

- در ابتدا و انتهای هر سوال برای شما راهنمایی هایی در داخل قوس () داده شده که صرف برای معلومات شماست تا سوال را به صورت صحیح پرسیده بتوانید. آن ها را برا سروی شونده نخوانید.
- همه سوالاتی که در ابتدای آن راهنمایی خاصی ندارند باید از همه پرسیده شوند.
- برای انتخاب نمودن جواب سوالات باید عدد پیش روی هر سوال را حلقه نمایید.
- همه سوالاتی که در قسمت جواب ها راهنمایی خاصی ندارند، تنها و تنها باید یک جواب حلقه شود.
- سوالاتی که در اخیر آنها نوشته شده (چند جواب) سروی شونده گان میتوانند بیشتر از یک جواب را ارائه نمایند.
- هیچ سوالی بدون جواب قابل قبول نیست و اگر نباید پرسیده شود گزینه "پرسیده نشد" را حلقه نمایید.

D. پرسش های مردم نگاری

D-۱ جنسیت پاسخ دهنده: (پرسیده نشود).

مرد	۱
زن	۲

D-۲ فعلاً چند ساله هستید؟ (اگر پاسخ دهنده، سن دقیق خود را نمی داند، سن وی را حدس زده در زیر بنویسد. لطفاً سن را با عدد بنویسید نه با حروف)

ساله		
------	--	--

D-۳ تا کدام درجه تحصیل نموده اید؟ (موارد زیر را برای پاسخ دهنده نخوانید)

هر گز مکتب نرفته ام	۱
تحصیل غیر رسمی در خانه و یا صنف های سواد آموزی	۲
تحصیلات اسلامی در مدرسه	۳
مکتب ابتدایه (نا تکمیل) صنف (۱-۵)	۴

۵	مکتب ابتدایه (تکمیل) تکمیل صنف ۶
۶	مکتب متوسطه (نا تکمیل) صنف (۷-۸)
۷	مکتب متوسطه (تکمیل) ختم صنف ۹
۸	مکتب لیسه صنف (نا تکمیل) (۱۰-۱۱)
۹	مکتب لیسه تکمیل (تکمیل) (صنف ۱۲)
۱۰	صنف ۱۴ نا تکمیل (صنف ۱۳)
۱۱	صنف ۱۴ تکمیل (صنف ۱۴)
۱۲	تحصیلات پوهنتون نا تکمیل (دیپلوم را بدست نیاورده ام)
۱۳	تحصیلات پوهنتون تکمیل (دیپلوم بدست دارم)
۱۴	تحصیلات بالاتر از لیسانس
۹۸	انکار
۹۹	نمیدانم

D-۴ شغل شما چیست؟ (موارد زیر را برای پاسخ دهنده نخوانید، نظر به پاسخ، گزینه مطلوب پاسخ دهنده را حلقه نمائید).

۱	متقاعد هستم
۲	خانم خانه هستم
۳	متعلم هستم / محصل هستم
۴	دهقان (صاحب زمین/ دهقان که در زمین خود کارکند)
۵	دهقان مزرعه (در زمین دیگران)
۶	مزدور محلی، و یا کارگر غیر فنی
۷	فروشنده ازاد / تجارت
۸	کاگر فنی (با تجربه) هنر مند
۹	کارمند دفتر/کاتب، مامور
۱۰	کارمند شخصی/کاتب، مامور
۱۱	دفتر دولتی/ مدیر اجرایی
۱۲	دفتر شخصی / مدیر اجرایی
۱۳	کارگر مسلکی یا تکنیکی / پیشه آزاد
۱۴	مالک تجارت کوچک
۱۵	معلم مکتب
۱۶	استاد پوهنتون

۱۷	نظامی / پولیس
۱۸	بیکار هستم
۹۶	دیگر (بنویسید:)
۹۸	انکار
۹۹	نمیدانم

D-۵ حالت مدنی شما چیست؟ (موارد زیر را برای پاسخ دهنده نخوانید، نظر به پاسخ گزینه مطلوب پاسخ دهنده را حلقه نمائید.)

۱	مجرد
۲	متاهل
۳	بیوه
۴	مطلقه
۹۸	انکار
۹۹	نمیدانم

D-۶ قومیت شما چیست؟ (موارد زیر را برای پاسخ دهنده نخوانید.)

۱	ترکمنی
۲	بلوچ
۳	قرغز
۴	نورستانی
۵	ایماق
۶	عرب
۷	پشه ای
۸	سادات
۹	قزلباش
۱۰	بیات
۱۱	گوجر
۱۲	پامیری
۱۳	هندو
۱۴	سیک
۱۵	جوگی

۹۶	دیگر (بنویسید:)
۹۸	انکار
۹۹	نمیدانم

۷- D دین/ مذهب شما چیست؟ (در صورت حساسیت برانگیز بودن این سوال، آن را نپرسید)

۱	مسلمان سنی مذهب
۲	مسلمان شیعه مذهب
۳	مسلمان شیعه اسماعیلیه
۴	هندو/سیک
۹۶	دیگر (بنویسید:)
۹۸	انکار
۹۹	نمیدانم

Q. پرسش های نظر سنجی

۱- Q لطفا آنچه را که از روند صلح جاری میدانید بیان کنید، (پاسخ ها را نخوانید، به جواب پاسخ دهنده با دقت گوش فرا دهید و در صورت گفتن هر یک از موارد ذیل آن را حلقه نمایید. چندین جواب).

۱	توافق آمریکا و طالبان
۲	آزاد نمودن زندانی ها
۳	نهادهای ذی صلاح صلح دولت افغانستان
۴	دفتر سیاسی طالبان در قطر
۵	مذاکرات صلح بین الافغانی
۶	آتش بس/ کاهش خشونت ها
۷	تعیین تیم مذاکره کننده
۸	محل مذاکرات صلح
۹۶	دیگر (بنویسید:)
۹۸	انکار
۹۹	نمیدانم

۲- Q چه اندازه خوشبین (امیدوار) هستید که روند جاری صلح منجر به یک صلح دوامدار در کشور خواهد شد؟

۱	بسیار خوشبین هستم
۲	تا حدودی خوشبین هستم
۳	نه خوشبین هستم و نه بد بین
۴	تا حدودی بد بین هستم
۵	بسیار بد بین هستم

۹۸	انکار
۹۹	نمیدانم

Q-۳ از آنچه تا کنون در روند صلح با طالبان اتفاق افتاده است چقدر احساس خوشی میکنید؟

۱	بسیار خوش هستم
۲	تاحدودی خوش هستم
۳	نه خوش هستم و نه ناراحت
۴	تا حدودی ناراحت هستم
۵	بسیار ناراحت هستم
۹۸	انکار
۹۹	نمیدانم

Q-۴ امضای موافقت نامه صلح میان حکومت افغانستان و طالبان چه تأثیری بر شرایط زنده گی تان خواهد داشت؟

۱	شرایط زنده گی ما را بهتر می کند. (به A-Q-۴ بروید)
۲	تغییری وارد نمی کند. (به A-Q-۴ بروید)
۳	شرایط زنده گی ما را خراب تر میکند. (به A-Q-۴ بروید)
۹۸	انکار (به Q-۵ بروید)
۹۹	نمیدانم (به Q-۵ بروید)

A-Q-۴. چرا اینگونه فکر میکنید، لطفن دلیل این پاسخ خود را بیان کنید. (پاسخ را به صورت خلاصه و با خط خوانا بنویسید).

.....

.....

Q-۵ آیا تا هنوز در کدام برنامه ای مرتبط با صلح اشتراک کرده اید؟

۱	بلی (به Q-۶ بروید)
۲	نه (به Q-۷ بروید)
۹۸	انکار (به Q-۷ بروید)
۹۹	نمیدانم (به Q-۷ بروید)

Q-۶ بلی، لطفاً بگویید که برنامه توسط کی (چه کسی؟ کدام نهاد یا شورا؟) برگزار شده بود؟ (چندین جواب، حداکثر سه جواب)

۱	حکومت ملی
۲	حکومت محلی
۳	شورای عالی صلح
۴	شورای صلح ولایتی
۵	سازمان های غیر دولتی (انجوها)
۶	شورای محلی
۷	شورای قومی
۸	لوی جرگه مشورتی صلح
۹۶	دیگر (بنویسید:)
۹۷	پرسیده نشد
۹۸	انکار
۹۹	نمیدانم

۷-Q احساس می کنید که شما یا کسی دیگری از قوم تان تا چه حد در روند صلح دخیل هستید؟

۱	ما به صورت فعالانه دخیل هستیم
۲	تا حدی دخیل هستیم
۳	بسیار کم دخیل هستیم
۴	هیچ دخیل نیستیم
۹۸	انکار
۹۹	نمیدانم

۸-Q احساس می کنید که تا چی اندازه از شما در روند صلح نماینده گی می شود؟

۱	از ما تا حد زیاد نمایندگی می شود
۲	از ما تا حدودی نمایندگی می شود
۳	از ما کم نمایندگی می شود
۴	از ما هیچ نمایندگی نمی شود
۹۸	انکار
۹۹	نمیدانم

۹-Q آیا می خواهید که درباره روند صلح با شما مشورت شود؟

۱	بلی (به ۹-A-Q بروید)
۲	نه (به ۹-A-Q بروید)
۹۸	انکار (به ۱۰-Q بروید)
۹۹	نمیدانم (به ۱۰-Q بروید)

به سوی صلح همه شمول، با دوام و پایدار

Q-۹-A چرا اینگونه فکر میکنید، لطفن دلیل این پاسخ خود را بیان کنید. (پاسخ را به صورت خلاصه و با خط خوانا بنویسید).

.....

.....

Q-۱۰ به عنوان یک اقلیت، چقدر از نظام سیاسی کنونی راضی هستید؟

۱	بسیار راضی هستم (به Q-۱۰-A بروید)
۲	تاحدودی راضی هستم (به Q-۱۰-A بروید)
۳	نه راضی هستم و نه ناراضی (به Q-۱۰-A بروید)
۴	تا حدودی ناراضی هستم (به Q-۱۰-A بروید)
۵	بسیار ناراضی هستم (به Q-۱۰-A بروید)
۹۸	انکار (به Q-۱۲ بروید)
۹۹	نمیدانم (به Q-۱۲ بروید)

Q-۱۰-A به نظر شما چه چیزهای این نظام نیاز به تغییر دارد؟ (اگر نظری نداشت، به Q-۱۱ بروید) (پاسخ را به صورت خلاصه و با خط خوانا بنویسید).

.....

Q-۱۰-B آیا می خواهید که این تغییرات در مذاکرات همراه طالبان انعکاس داده شود؟

۱	بلی
۲	نه
۹۷	پرسیده نشد
۹۸	انکار
۹۹	نمیدانم

به سوی صلح همه شمول، با دوام و پایدار

درجه‌ی اهمیت هر یک از موارد ذیل را پرسیده و یکی از جوابات مقابل آنرا حلقه نمایید: (برای هر سوال یک گزینه حلقه نمایید)

سوال ها	۱	۲	۳	۴	۵
Q-۱۱	چقدر مهم است که توافق‌نامه صلح، حق رای دهی را برای همه‌ی شهروندان ضمانت کند؟	۱	۲	۳	۴
Q-۱۲	چقدر مهم است که توافق‌نامه صلح، حفاظت از فرهنگ و زبان همه‌ی اقلیت‌های قومی و مذهبی را ضمانت کند؟	۱	۲	۳	۴
Q-۱۳	چقدر مهم است توافق‌نامه صلح، تمامی زبان‌های را که در کشور به آن تکلم می‌شود به عنوان‌های ملی به رسمیت بشناسد؟	۱	۲	۳	۴
Q-۱۴	چقدر مهم است که توافق‌نامه صلح، از تقسیم عادلانه قدرت (مثلا تقسیم وزارتخانه‌ها بر اساس قومیت) میان تمامی اقوام حمایت نماید؟	۱	۲	۳	۴
Q-۱۵	چقدر مهم است که حکومت بعد از صلح، تعلیم و تربیه به زبان مادری را برای همه ضمانت کند.	۱	۲	۳	۴
Q-۱۶	چقدر مهم است که در حکومت بعد از صلح، شهروندان حق داشته باشند که مقامات محلی مانند والی، ولسوال و شاورال را انتخاب کنند؟	۱	۲	۳	۴
Q-۱۷	چقدر مهم است که توافق‌نامه صلح، دسترسی به خدمات تعلیمی و صحتی را برای همه ضمانت کند.	۱	۲	۳	۴

Q-۱۸ به عنوان یکی از اقلیت‌ها سه اولویت اساسی شما که باید در روند صلح در نظر گرفته شود چیست؟ (پاسخ را به صورت خلاصه و با خط خوانا بنویسید.)

- ا.
- ب.
- ج.

Q-۱۹

سه نگرانی عمده ی شما در مورد روند صلح جاری چیست؟ (پاسخ را به صورت خلاصه و با

خط خوانا بنویسید.)

- ا.
- ب.
- ج.

Q-۲۰

چه باید شود بعد از توافق نامه صلح تا صلح دوامدار (پایدار) داشته باشیم؟ (پاسخ را به صورت

خلاصه و با خط خوانا بنویسید.)

- ا.
- ب.
- ج.

اختتامیه سروی

از شما بخاطر وقت تان و پاسخ های که به ما ارایه نمودید، سپاسگزاری می نمایم. معلوماتی که شما ارایه نموده اید، به صورت محرم نگهداری شده و جهت دادخواهی برای شامل ساختن خواست های اقلیت های قومی و مذهبی در روند صلح؛ تحلیل و ارزیابی خواهد شد.

EU AFGHANISTAN
PEACE SUPPORT
MECHANISM

میکنیم حمایت اتحادیه اروپا
از پروسه صلح افغانستان
د افغانستان د سولې څخه
د اروپایی ټولنې د ملاتړ تگلاره

Funded by the European Union